ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ 26 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1889 — ΕΤΟΣ ΔΤ'.—ΑΡΙΘ. 34.

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐν Ἑλλάδι . . . . . Δρ. 10
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ . . . Φρ. χρ. 12

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οἱ Κρητοτοῦρκοι, ἐθνολογικὴ καὶ ἱστορικὴ μελέτη, ὑπὸ Βασιλείου Ψιλάκη.

Οἱ Σύκτροφοι, Κρητικὸν διήγημα (συνέχεια), ὑπὸ Ἰωάννου Μ. Δαμβέργη.

Ἀπὸ Πλάκας εἰς Παρισίους. (Ἀθηναϊκὴ εἰκών), ὑπὸ Θ'.

Ὁ Καταραμένος, (ἀληθὴς διήγησις), ὑπὸ Γεωργίου Ἀδρακτᾶ.

Αἱ δύκιμαεῖαι τῆς Ρωσσίας, μυθιστορία Henry Greville, ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ (συνέχεια).

Φύσιν πόνηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥᾴδιον, (Αἰσώπειοι μῦθοι), ὑπὸ Ν. Κ. Σπαθῆ.

Περὶ τῶν Λαμπιακῶν ἐνσυπώσεων, Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Διεύθυναν, Κ. Δ. Καπράλου.

Εἰδήσεις τῆς Ἑβδομάδος. Ἐγχώρια.—Ἐξωτερικὰ—Φιλολογία—Ἀρχαιολογία—Καλλιτεχνία.

Ἰδιαίτερα γράμματα.

Νέα Βιβλία.

ΟΙ ΚΡΗΤΟΤΟΥΡΚΟΙ

Ἐθνολογικὴ καὶ Ἱστορικὴ μελέτη

Οἱ Κρητοτοῦρκοι εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ Τοῦρκοι. Ὀθωμανοὶ δηλ. ἢ Ὀσμάνοι εἶνε ἁπλῶς Μωαμεθανοί, λέγομεν δὲ ἁπλῶς, ἐννοοῦντες, ὅτι κατὰ τύπους μόνον εἶνε τοιοῦτοι καὶ δὲν ἠξεύρουσι κατ' οὐσίαν τί λατρεύουσιν ἢ τί Θεὸν λατρεύουσιν. Ἀφοῦ δύναται τις ἀπταίστως καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ νομιζομένῃ ἑστίᾳ τοῦ Τουρκισμοῦ, τῇ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ, νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ καὶ παραδεχθῇ Τοῦρκους, ἐκ τῆς κατὰ τὴν εὐρεῖαν Ταρταρίαν Τουρκεστάνης ἔχοντας τὴν καταγωγήν, ἀλλ' ἀπόμοιράν τινα μόνον αὐτῶν, τὴν περὶ τὸν Ἐρτογρούλ ἐκείνην ὁρδήν, τὴν μωαμεθανισθεῖσαν λόγῳ συμφέροντος ὑλικοῦ καὶ πολιτικοῦ, ὃν τῷ χρόνῳ κατισχύσασαν τῶν Σελδσαύκων καὶ τῶν Ἀράβων, πολλῷ ἧττον τοὺς ἐν Κρήτῃ αὐτοκαλουμένους Τούρκους. Δυστυχῶς καὶ ἐξ ἁμαρτιῶν ρωμηῶν οὗτοι εἶνε ἐγχώριοι Ἕλληνες, καὶ δὴ ἐκ τῆς ἀνδείκτου ἐκείνης δωρικῆς φυλῆς, οὐκ ὀλίγοι δ' ἐν αὐτοῖς, καὶ δὴ ἐν πλήθει πολλῷ, Ἐνετοί.

Πολλὰ καὶ ἀναμφίλεκτα τὰ ἀποδεικνύοντα τὸ ἐθνολογικὸν τοῦτο φαινόμενον. Ἂν αὐτὴ ἡ γλῶσσα παρὰ πολλῶν διασήμων ἱστορικῶν δὲν θεωρεῖται πάντοτε ἀσφαλὲς καὶ ἀναμφήριστον μαρτύριον γνησίας ἐθνικῆς καταγωγῆς, πολλῷ βεβαίως ἧττον ἡ θρησκεία. Πρὸς τὴν τῶν λεγομένων δὲ Τούρκων τούτων τῆς Κρήτης τουρκικὴν καταγωγὴν δὲν ἀντιστρατεύεται μόνον ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ ἡ ἱστορία. Οἱ ἐν Κρήτῃ Τοῦρκοι θεωροῦνται οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Μικρασιανῶν καὶ Σύρων, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἀλβανῶν καὶ Ρουμελιωτῶν νόθοι, ρωμιογυρίσματα. Βεβαιοῦται, ὅτι πολλάκις καὶ ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μωαμεθανοὶ καυχώμενοι ἐπὶ γνησίῳ καὶ καθαρῷ Τουρκισμῷ, σκώπτοντες δὲ τοὺς ἐν Κρήτῃ ὁμοδόξους, ἐρωτῶσιν αὐτούς, πῶς λέγεται τοὐρκιστὶ τὸ ζεστόν· καὶ ἀποκρίνονται μὲν οὗτοι, ὅτι λέγεται σιτζάκ, ἀλλ' ἐπανερωτώμενοι πῶς λέγεται τὸ ψυχρόν, τὸ κρύον, ἀπαντῶσιν εὐφυολογοῦντες δῆθεν, ὅτι ἐν Κρήτῃ δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τοῦ τοιούτου τουρκικοῦ λεκτικοῦ ὅρου, διότι οὐδέποτε ἀφίνουσι τὸ ζεστὸν νὰ κρυώσῃ. Ἀλλ' ἐκ φανατισμοῦ νεοφύτων, οἷος ὁ ἀποτρόπαιος τῶν Κρητοτούρκων τούτων, ἔχονται τοσοῦτῳ πεισμόνως καὶ σκληροτραχήλως τοῦ Τουρκισμοῦ τούτου αὐτῶν, ὥστε συμβαίνουσι πολλάκις κατὰ τοὺς μετ' αὐτῶν διαλόγους, ἔριδες περὶ τούτου οὐ μόνον σκανδαλωδέστατα, ἀλλὰ καὶ λογικῶς ἀνυπόφοροι καὶ ἀχώνευτοι καὶ δὴ καὶ κωμικώτατα. Καὶ παράδειγμα ἐν πλείστοις καθ' ἑκάστην συμβαίνουσι τὸ ἑξῆς.

Πρὸ οὐ πολλοῦ χρόνου συνέπλεεν ἐκ Χανίων ἢ ἐκ Σύρου ἀγᾶς τις Κρής, μεταβαίνων εἰς Ἀθήνας πρὸς θεραπείαν τῶν ὀφθαλμῶν του, μετά τινος Ἕλληνος περιέργου καὶ ἀνεπτυγμένου. Ἀμφότεροι, ὡς νοεῖται, διελέγοντο ἑλληνιστί, ἀλλ' εἴτ' ἤθελεν ὁ Ἕλλην νὰ πειράξῃ τὸν Κρητικὸν ἀγᾶν, εἴτ' ἐκ περιεργείας ἁπλῶς ἔπραττε τοῦτο, ἠρώτησεν αὐτόν, ἀφοῦ ἔμαθε μὲν ὅτι ἦτο Τοῦρκος, ἀλλ' ἤκουσεν αὐτὸν ὀρθότατα λαλοῦντα τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἔμαθεν ὅτι οὐδεμίαν ἄλλην γλῶσσαν ἐγίνωσκε: «Δὲν μοι λέγεις, ἀγᾶ μου, πῶς ἐνῷ εἶσαι Τοῦρκος, δὲν γνωρίζεις τὴν Τουρκικήν, ἀλλὰ μόνον τὴν Ἑλληνικήν, διότι δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω τὸ συμβαῖνον; «Λανθάνεσαι, ἀπήντησεν ὁ ἀγᾶς· ἐγὼ δὲν ὁμιλῶ, ἑλληνικά, ἀλλὰ κρητικά.» Ὁ Ἕλλην τότε ξεκαρδιζόμενος εἶπεν εἰς αὐτόν.» Ἀλλ' ὁ κόσμος δὲν γινώσκει Κρητικὴν γλῶσσαν, ὡς Τουρκικήν, Ῥωσικήν, Ραλλικὴν κτλ., ἀλλὰ Ἑλληνικὴν καὶ τὸ πολὺ διαλέκτους αὐτῆς.» «Ὄχι, ὑπέλαβεν ὁ ἀγᾶς, ὑπάρχει γλῶσσα Κρητικὴ καὶ σεῖς εἰς εἰς τὸν Μωρέαν, εἰς τὴν Σύραν, εἰς τὴν Ἀθήναν λαλεῖτε κρητικά.» «Λοιπὸν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν ὁμιλοῦμεν ἑλληνικά, οὔτε ὑπάρχει ἑλληνικὴ γλῶσσα.» «Βέβαια, βέβαια,» εἶπεν ὁ ἀγᾶς μεθ' ἡδονοῦ πεισμονῆς. Τότε ὁ Ἕλλην ἀποβαλὼν τὴν ὑπομονὴν τῷ εἶπεν: «ἂν δὲν ἐφιλοξενεῖσο ἐντὸς ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου καὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἔπρεπε νὰ δαρῇς, ὁπῶς μάθῃς νὰ κάμνῃς λογικὴν τινα χρῆσιν τῶν πνευματικῶν σου δυνάμεων.» Παραιτήσας δὲ τοῦ λοιποῦ αὐτὸν καὶ στραφεὶς ἄλλοσε ἀνελογίζετο, ὁπόσον ἀνοικονόμητα καὶ φοβερὰ ὄντως δίποδα εἶνε οὗτοι οἱ περιβόητοι Κρητοτοῦρκοι.

Ἂν κατὰ τύχην δὲν ἀκούσῃ τις, καὶ μάλιστα μὴ Κρής, τὸν συνήθη παρ' αὐτοῖς ὅρκον «μὰ τὸν Μουχαμέτη μου, μὰ τὸ ἰμάνι μου, μὰ τὸ νοῦρι τοῦ Μουχαμέτη», διότι συνηθέστερον λέγουσι, «μὰ τὸν Θεόν», καὶ ὀλιγώτερον «μὰ τὸν ραμπῆν», δὲν διακρίνει ἄλλως αὐτούς, διότι ὁ ἱματισμὸς εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τῶν Χριστιανῶν, πλὴν τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς, τὸ ὁποῖον εἶνε φέσι βραχύτερον καὶ σχῆμα κολούρου κώνου ἔχον ἐπὶ τὸ κωνσταντινουπολιτικώτερον. Χαιρετίζουσι δὲ καὶ προσαγορεύουσι σχεδὸν ὡς οἱ Χριστιανοί, ᾄδουσι δὲ καὶ ὀρχοῦνται, θρηνοῦσι καὶ μοιρολογοῦσιν, εὔχονται καὶ καταρῶνται καὶ βλασφημοῦσιν ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἐν γένει ἔχουσι τὰς αὐτὰς δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις, προτερήματα καὶ ἐλαττώματα. Τὸ ἀστεῖον δὲ εἶνε ὅτι αἱ ἐν ταῖς πόλεσι γυναῖκες αὐτῶν φέρουσιν ἔνδον τὴν τῶν Χριστιανῶν γυναικῶν ἐνδυμασίαν, τὴν τοῦ συρμοῦ, μετὰ πολυτελείας μάλιστα περισσῆς καὶ δὴ καὶ ἀκολασίας, ἐξ οὗ οὐκ ὀλίγα κέρδη ἀπολαύουσιν αἱ μοδίστραι· ἐπιρρίπτουσι δ' ἐξερχόμεναι ἄνωθεν ἢ περιβάλλονται τὸ τουρκικὸν κάλυμμα, τὸν φερετζέν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν παρεκτραπέντα ὅλως τῆς ἀρχικῆς αὐστηρότητος καὶ ἁπλότητος καὶ λαβόντα διαστάσεις, ὡς ἐκ τοῦ ὑποκειμένου ὅλου εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, πελωρίας καὶ σφαιροειδεῖς. Ἐπιστρέφουσαι δὲ οἴκαδε καὶ εἰσερχόμεναι εἰς τὸ δῆθεν χαρέμι, ἐκσφενδονῶσι μακρὰν τὸν περίθετον τοῦτον ὀχληρὸν γλόμπον καὶ ἀπομένουσι μετὰ τῆς κομψῆς μόνον εὐρωπαϊκῆς ἢ ρωμαϊκῆς στολῆς, οὐδὲν ἄλλο ποιοῦσαι (διότι καὶ οὐδὲν ἄλλο γινώσκουσιν): ἢ κατοπτριζόμεναι καὶ ἀκκιζόμεναι, ᾄδουσαι καὶ ὀρχούμεναι, γελῶσαι παταγωδῶς ἢ ψάλλουσαι πρὸς ἀλλήλας τὰ ἐξ ἀμάξης, ἂν μὴ πρὸς τοὺς κάτωθεν διαβαίνοντας. Πρὸ παντὸς ὅμως ἐφιστῶσι τὴν προσοχὴν εἰς τὴν τῶν ὑποδημάτων ἐκλογήν, διότι προμηθεύονται ἐξ αὐτῶν τὰ κομψότερα καὶ πολυτελέστερα τῶν στιβαλέτων καὶ σκαρπινίων, καθὸ γινώσκουσαι, ὅτι ὁ Κρὴς τὸ πρῶτον, εἰς τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἀποβλέψῃ, εἶνε ὁ χυτὸς οὕτως εἰπεῖν καὶ κομψὸς ποῦς καὶ οὐχὶ οἱ τζισμέδες ἐκεῖνοι καὶ αἱ χαλτούπικαι ἐμβάδες, τὰς ὁποίας γραίδια μόνον τινὰ κρανόληρα ἐλεεινῶς φοροῦσι καὶ σύρουσιν εἰσέτι. Καὶ ὅλως, ἐάν τις ἤθελεν ἀφαιρέσῃ ἀπὸ μὲν τῶν ἀνδρῶν τὸ φεσάκι ἀπὸ δὲ τῶν γυναικῶν τὸν γλόμπον ἐκεῖνον, τὸν δίκην ἀκροστάτου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κυκλοφοροῦντα, ἤθελεν εὑρῇ πάντα τὸν ἀνθρώπινον ἐν Κρήτῃ πληθυσμόν, καθ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς, ὅλως ρωμαϊκόν.

Ὡς πρὸς δὲ τὰ τοῦ γάμου ἤθη καὶ ἔθιμα, ταῦτα εἶνε ὅλως χριστιανικά. Καὶ πρῶτον οὐδεὶς Κρητοτοῦρκος λαμβάνει καὶ ἔχει ἄλλην ἢ μίαν σύζυγον, ὡς καὶ ὁ Εὐρωπαῖος καὶ Χριστιανός, χαρακτηριστικώτατον τοῦτο τῆς ὁμογενείας τεκμήριον, ἐνῷ ὁ ἀληθὴς μωαμεθανικὸς κόσμος, ὁ μηδέποτε ἀποβλέψας εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ εἰς τὴν εὔτακτον καὶ καθεστηκυῖαν κοινωνίαν, ἀλλ'

εἰς τὴν σαρκικὴν καὶ ὑλικὴν μόνον ἀπόλαυσιν, ἔχει ὡς ἄρθρον πίστεως ἀπαράβατον τὴν γνωστὴν πολυγαμίαν. Ὁ Κρητοτοῦρκος προσέτι λαμβάνει σύζυγον γνωστὴν αὐτῷ ἐκ τῶν προτέρων καὶ διὰ τῶν συνήθων παρ' Ἕλλησι γαμικῶν συμφωνιῶν καὶ μεσιτειῶν καὶ οὐχὶ πρῶτον ἤδη μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου, τὸ κακίνεασμα, λαμβάνων γνῶσιν τῆς ἰδέας καὶ μορφῆς αὐτῆς διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς τοῦ προσώπου καλύπτρας, τοῦ γιασμακίου.

Ἂν καὶ πάντα ταῦτα, ἐκ τῆς ἱστορικῆς ὁμογενείας τῶν δύο συνοίκων λεγομένων ἐν Κρήτῃ στοιχείων ἔχοντα τὴν ἀρχήν, οὐδὲν ἄλλο ἰκανῶς ἀποδεικνύουσιν ἢ ὅτι ἐν Κρήτῃ ὑπάρχουσιν οὐχὶ Τοῦρκοι, ἀλλὰ Μωαμεθανοί, Κρῆτες ἢ Ἕλληνες μωαμεθανισθέντες, κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἐκ λόγων διαφόρων, οὐδὲν ἧττον ἔχομεν ἱστορικὰς μαρτυρίας καὶ παραδόσεις παλαιοτέρας καὶ νεωτέρας περὶ τῆς τοιαύτης καταγωγῆς τούτων τῶν ἐν Κρήτῃ Τούρκων.

Καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς καὶ περιηγηταί, σύγχρονοι τῇ κατακτήσει τῆς νήσου καὶ μεταγενέστεροι, καὶ οἱ πάπποι καὶ πατέρες ἡμῶν πολλὰ περὶ τούτου παραδίδουσιν. Ἐκ τῶν μαρτυρουμένων ὑπὸ τούτων συνάγεται καὶ διαπιστοῦται, ὅτι εὐάριθμοι ἐκ τῶν κατακτητῶν ἐν Χανίοις καὶ Ρεθύμνῃ τῷ 1645 καὶ ἐν Ἡρακλείῳ μετὰ τὴν εἰκοσιπενταετῆ πολιορκίαν καὶ ἐκπολίορκησιν αὐτοῦ, ἐν ἔτει 1669, κατελείφθησαν καὶ κατέμειναν ἐν τῇ νήσῳ. Ἡ ἀλλαξοπιστία ἠτο φαίνεται κατ' ἀρχὰς τοσαύτη, ὁπὸ πάντων δ' ἐν ταῖς τάξεσι τῶν πρώην δεσποτῶν Ἐνετῶν, ὥστε ἡ πληθὺς καὶ ὁ ἀριθμὸς τούτων μετ' εὐαριθμῶν ἐκ Τούρκων κατακτητῶν φρουρῶν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ συνέχωσι τὴν Κρήτην εἰς ὑποταγήν, τοσαῦτα ἄλλως τε παθοῦσαν ἐκ τοῦ εἰκοσιπενταετοῦς τῶν Τούρκων πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς πολέμου ἐκείνου. Ὁ Γάλλος περιηγητὴς Τουρνεφόρτης, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τὴν νῆσον κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετηρίδα μετὰ τὴν τῶν Χανίων ἅλωσιν, διατείνεται ὅτι, ἐκ οἱ Ἐνετοὶ ἐπεδείκνυον τόσην ἀταθερότητα, ἐπιμονὴν καὶ ἀταραξίαν, ὅσην ἀνδρείαν καὶ ἑτοιμότητα οἱ ἐπίκουροι αὐτῶν Γάλλοι, καὶ μάλιστα τὸ πυροβολικὸν αὐτῶν, ἡ πόλις ἐκ τῆς ἐλεεινότητος καὶ τῆς εὐαριθμίας τῶν καταλειφθέντων Τούρκων φρουρῶν ἤθελε περιέλθῃ πάλιν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν πρώτων αὐτῆς κυρίων. Λόγον δὲ ποιούμενος περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως τῶν Τούρκων ἐκείνων, λέγει, ὅτι οἱ καθ' αὐτὸ Τοῦρκοι σοβαροὶ καὶ ὑπερήφανοι ὄντες, προσερέροντο πρὸς τοὺς κατακτηθέντας ἀξιοπρεπῶς καὶ γενναίως, ἐνῷ οἱ ἀρνησίθρησκοι, τρώγοντες κατ' ἰδίαν πάντοτε χοίρειον κρέας καὶ οἶνον κατὰ κόρον πίνοντες, ἐν τούτοις, πρηεπηλάκιζον καὶ πολυτρόπως ἠνόχλουν καὶ ἐβασάνιζον, ἐπὶ τούτῳ καὶ ἄλλοις ἰδίοις λόγοις, τοὺς Χριστιανούς.

Καὶ Ἕλληνες μέν, καταπιεσθέντες πολυλυτρόπως καὶ πρὸ πάντων μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1769—1770 ἐπὶ Ὀρλὼφ ἐξέγερσιν τῶν Σφακίων καὶ τῶν Ριζῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀρνηθῶσι τὴν πατρίαν θρησκείαν, ἐφ' ᾧ καὶ προσφέροντο πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς μετριοπαθέστερον, καὶ ἐξ αὐτῶν τὸ πλεῖστον κατήγοντο οἱ γνωστοὶ λεγόμενοι Τουρκόρρωμποι· ἀλλ' οἱ ἀνέκαθεν ἐκ τῶν Ἑλλήνων μικροψυχήσαντες καὶ τὰ ἀγαθὰ τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου προτιμήσαντες, πρὸ πάντων δὲ πλῆθος Ἐνετῶν θελόντων καὶ τὰς ἀπεράντους αὐτῶν κτήσεις καὶ ἱπποτίας νὰ διατηρήσωσι καὶ ἐν γένει πάλιν νὰ ἄρχωσιν ἐπὶ τῶν ἐγχωρίων, ἀπέβησαν αἱ ἀληθεῖς τοῦ τόπου μάστιγες, πολλοὺς οὗτοι ἐξαναγκάσαντες νὰ ἰσλαμισθῶσι. Πλῆθος ἐν Χανίοις, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τμήμασιν, ἔχουσιν ἐκ παραδόσεως καὶ ἐξ ἐπισήμων τίτλων εὐγενείας καὶ φυλετικῆς καταγωγῆς γνῶσιν τῆς τοιαύτης αὐτῶν ἀρχῆς. Πλὴν πολυαρίθμων χωρίων καὶ ἱπποτιῶν ἐνετικῶν. ἐχόντων ὀνόματα ἐνετικὰ (οἷον Ρούματα, Ρούστικα, Σέμπρονα καὶ ἄλλα) καὶ πολλῶν αὐτῶν ὄντων νῦν, ὅλως ἢ κατὰ μέγα μέρος, τουρκοχωρίων, καὶ πρὸ πάντων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Σελίνου καὶ Μπονιφατζίου, (ἐν τῷ ὁποίῳ ἠκμαζε τὸ κλεῖσθὲν ἐν τοῖς κατὰ τῶν Ἐνετῶν πολέμοις φρούριον τοῦ Ἁγίου Βονιφατίου καὶ περὶξ αὐτοῦ, κατὰ τὴν νῦν εὔφορον Μεσσαρᾶν, ἦσαν πλῆθος γαιοκατόχων καὶ πλουσίων Ἐνετῶν, ἐξ ὧν νῦν τὸ πλῆθος ἐκεῖ τῶν Μωαμεθανῶν, οἷοι οἱ νῦν φανατικώτατοι περὶ τὰ χωρία Ἀξίντι, Λαράνι κλπ.), πλὴν τούτων λέγομεν, ὑπάρχει ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κυδωνίας, μικρὸν ἀπέχον τῶν Χανίων χωρίον Τουρκικόν, καλούμενον Κυρτομάδον, δηλ. χωρίον ἢ ἱπποτία τοῦ Κὺρ Θωμᾶ, καὶ ἄλλο πλησίον, τὸ Βαρίπετρον, τὸ τοῦ Μαριπέτρου τουτέστι, γνωστοῦ ἄρχοντος Ἐνετοῦ, ἐν Ἀλικιανῷ δὲ καὶ τοῖς περιξ, ὅπου οἱ περίπυστοι τοῦ Κανδανώλη καὶ τοῦ Μολίνη Κρητικοὶ γάμοι, αἱ πλούσιαι κτήσεις αὐτοῦ τούτου τοῦ Μολίνη καὶ ἄλλων Ἐνετῶν περισωθέντων εἰς τὸν ὕστερον Τουρκικὸν πλούσιον οἰκον τῶν Καζιζίδων καὶ ἄλλων. Ἐν τῇ πόλει δὲ Χανίων, οἱ Σακὴρ βέηδες (Σπανοῦδαι ὄντες Ἐνετοί), οἱ Βεντουρίδες, οἱ Μπαλτζίδες καὶ πλῆθος πολὺ ἄλλων δὲν ἀρνοῦνται καὶ νῦν ἔτι τὴν ἀλλοθεν ἢ ἐκ Τούρκων ἀρχικὴν αὐτῶν καταγωγήν. Ἐνῷ δὲ συνοικία ὁλόκληρος τῶν Χανίων, τὸ Ζεζὲρ-κολοῦ, ἀλωθὲν πρῶτον ὑπὸ τοῦ τάγματος τῶν ἐκ Καισαρείας Τούρκων (Ζεζερλίδων), κατεσχέθη ἰδίᾳ ὑπ' αὐτῶν, οὐδεὶς ἐν τούτοις ὑπάρχει τουρκικὴν ἔχων φυσιογνωμίαν ἐν αὐτῇ καὶ γινώσκων μίαν κἂν τουρκικὴν λέξιν, εἰς δὲ καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν γινώσκεται καὶ δακτυλοδεικτεῖται ἔτι ὡς ἔχων τὴν ἐκ τῶν γνησίων ἐκείνων Τούρκων καταγωγὴν καὶ καταγωγὴν, ὁ Τζαουσζαδές, βουλευτὴς ὢν καὶ μετερχόμενος τὸν δικολάβον.

Μετὰ τὴν ἐξέγερσιν δὲ ἐκείνην, τὴν τοῦ Δασκαλογιάννη ἐπὶ Ὀρλώφ, καὶ πεντήκοντα πρὸ τῆς τοῦ 1821 μεγάλης ἡμῶν ἐπαναστάσεως ἔτη, πολλοὶ ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἀπελπισθέντες ἐκ τῶν ἀπεριγράπτων μετὰ τὴν ἐξέγερσιν ἐκείνην κακώσεων τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας καὶ αὐτῶν τῶν ἰδιωτῶν Τούρκων, προσῆλθον εἰς τὸν μωαμεθανισμὸν καθ' ὁμάδας καὶ στίφη, καὶ πρὸ πάντων ἐν Σελίνῳ, ἐξ οὗ συνεπυκνώθη καὶ οὖζησε τὸ μωαμεθανικὸν στοιχεῖον, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ πρὸ τῆς ἐθνεγερσίας εἶχεν ὑπεράρθη τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὥστε ἐκ τῆς προβιβιούσης αὐτοῦ αὐξήσεως ἠπειλεῖτο ἐθνικὴ ἐν Κρήτῃ καταστροφή, ἐὰν δὲν ἐπήρχετο ἡ τοῦ 1821 ἐπανάστασις. Αὕτη σωτηρίως καὶ ἐν Κρήτῃ τὰ μέγιστα ἐπιδράσασα, εἰ καὶ δὲν ἀπηλλάγη ἐπ' αὐτῆς καὶ ἠλευθερώθη, ἠλάττωσεν ἐν τούτοις πλεῖστον τὸν ἐν τῇ νήσῳ πληθυσμὸν τῶν Μωαμεθανῶν, οἵτινες ἐνῷ ἦσαν τὸ 1/2 περίπου τότε τοῦ πληθυσμοῦ, καταστραφέντες καὶ ἀφανισθέντες ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τοῦ λοιμοῦ καὶ λιμοῦ, ἀναλογοῦσι νῦν μόλις πρὸς τὸ 1/4 τῶν κατοίκων. Οὗτοι εἶνε οἱ ἐν Κρήτῃ Τοῦρκοι, ἐν ὀλίγαις λέξεσι, Μωαμεθανοὶ ἀρνησίθρησκοι καὶ οὐχὶ Τοῦρκοι κατακτηταί, διότι τὸ πλῆθος τοῦ κατακτητικοῦ στρατοῦ ἀπῆλθε μετὰ τὴν κατάκτησιν, ἀφοῦ ἠσφαλίσε, καθὼς ἐξετέθη, τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ταύτην λείαν.

Ἀλλὰ πρὶν δώσωμεν πέρας εἰς τὴν ἐπίτομον ταύτην πραγματείαν, ἀνάγκη νὰ ρηθῶσί τινα καὶ περὶ τῶν Ἀμπαδιωτῶν Τούρκων τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου (τοῦ πάλαι Κεδρίου ἢ τῆς Πανάκρας), διότι οἱ ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ Μωαμεθανοὶ οὗτοι διαφέρουσι τῶν λοιπῶν ἐν Κρήτῃ ὁμοθρήσκων οὐ μόνον κατὰ τὴν τραχεῖαν καὶ βάρβαρον αὐτῶν προφοράν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀγριότητα, μορφὴν καὶ φυσιογνωμίαν. Πάντες οἱ ἐν Κρήτῃ κάτοικοι ἔχουσι τοὺς αὐτοὺς φυσιογνωμικοὺς χαρακτῆρας, τοὺς ἑλληνικοὺς ἢ ἀκριβέστερον τοὺς ἀνδρικοὺς δωρικοὺς· μόνοι οἱ κατὰ τὰς νοτιοανατολικὰς τῆς Ἰδης ὑπωρείας Ἀμπαδιῶται εἶνε καὶ βραχυσωμότεροι τῶν ἄλλων καὶ μελάντεροι τὴν ὄψιν καὶ ἔχουσι τὴν τρίχωσιν οὖλην καὶ μέλαιναν. Ἐκ τούτου ἤχθησαν πολλοὶ τῶν περιηγητῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἡμέτερος Παπαρρηγόπουλος, νὰ γνωματεύσωσι καὶ ἀποφανθῶσιν, ὅτι κατάγονται ἐκ τῶν παλαιοτέρων κατακτητῶν Μωαμεθανῶν, τῶν ἐξ Ἱσπανίας πρὸ πάντων ὁρμηθέντων Σαρακηνῶν Ἀράβων, τῶν ὑπὸ Νικηφόρου Φωκᾶ τέλος καταστραφέντων. Τὸ πολὺ ὅμως τοῦ χρόνου, τὸ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος μέχρι τοῦ τέλους τῆς δεκάτης ἑβδόμης, τῆς ἐπὶ τῶν Τούρκων κατακτήσεως, ἐμβάλλει εἰς δισταγμοὺς περὶ τὴν ἀποδοχὴν τούτου. Λέγουσιν ὅτι συνεσπειρώθησαν ἐν τῇ Πανάκρᾳ λείψανα τῶν καταδιωχθέντων καὶ κατασταρέντων ἐκείνων Σαρακηνῶν καὶ διεσώζοντο ἐκεῖ προσποιούμενοι τὸν Χριστιανισμὸν μέχρι τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως καὶ εἶτα προσῆλθον πάλιν εἰς τὸν Μωαμεθανισμόν· καὶ συνηχορεῖ μὲν ἡ ἀγρία φύσις καὶ φυσιογνωμία τῶν ἀνθρώπων τούτων, τῶν διδόντων τὸ σύνθημα τῶν σφαγῶν καὶ ἐρημώσεων καὶ τὰ πάντα ἀνατρεπόντων, ἅμα ὡς εἰσορμήσωσιν εἰς Ἡράκλειον, ἀλλ' ἀντιστρατεύεται πολὺ τὸ παρεμπίπτον πολυχρόνιον διάστημα. Καὶ περὶ μὲν τούτων δέον νὰ πραγματευθῇ ἡ ἐκτενὴς τῆς Κρήτης Ἐθνολογία καὶ Ἱστορία.

Ἤδη δὲ τί ποιητέον, τοιούτων καὶ ἐν πολλῇ μειονότητι ὡς πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ὄντων τῶν ἐν Κρήτῃ Μωαμεθανῶν, τριπλασίων δὲ καὶ ἐπέκεινα τῶν Χριστιανῶν καὶ τοσαύτας καὶ τηλικαύτας θυσίας καὶ ἀγῶνας μέχρι τοῦδε τούτων ὑποστάντων. Ἴδωμεν ποτε καὶ τί τέλος θέλει ἀποφασίσῃ ἡ πεπολιτισμένη καὶ φιλόχριστος Εὐρώπη...

Β. Ψιλάκης

ΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ

Κρητικὸν Διήγημα

Η'

Νυκνὸν σκότος καλύπτει τὰς στενὰς ὁδοὺς τῶν Χανίων καὶ σιγὴ κοιμητηρίου βασιλεύει καθ' ὅλην τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἂν ὁ πανικὸς δὲν συνέστελλε τὰς καρδίας, οἱ παλμοὶ τῶν ἀγρυπνούντων Χριστιανῶν θὰ ἠκούοντο ἀντηχοῦντες ὡς ψυχορράγημα χιλιάδων ἑτοιμοθανάτων συγκροτούντων τὴν ἐσχάτην πάλην ὑπὲρ τῆς ζωῆς.

Παρῆλθον δύο ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου ὧραι καὶ μόνον οἱ Τοῦρκοι ἐπὶ ἀπαλῶν ἐξηπλωμένοι στρωμάτων κοιμῶνται καὶ ὀνειρεύονται.

Ὀνειρεύονται τὴν ἐπάνοδον τῶν καλῶν ἡμερῶν· Αἴ! Αὐτὴν τὴν φορὰν ἐτελειώσαν πλέον τὰ ψεύματα. Τὸ φάσμα τῆς Εὐρώπης, ὅπερ ἄλλοτε καὶ νικωμένους βλοσυρῶς τοὺς παρετήρει καὶ νικῶντας τοὺς ἠνάγκαζε νὰ παραιτηθῶσι τῶν δικαιωμάτων τῆς νίκης, τὸ φάσμα τῆς Εὐρώπης προσμειδιᾷ ἤδη φιλοστόργως πρὸς αὐτούς. Καὶ αὐτοὶ οἱ *Ἑλλήνοι* τοὺς ἐφοβήθησαν. Ἴδετε; δὲν ἐτόλμησαν νὰ στέλλουν τώρα *Παγελλήνια* καὶ φυσέκια, παξιμάδι καὶ ἐθελοντάς. Ἐτελείωσαν τὰ ψεύματα. Ἡ Εὐρώπη εἶπεν εἰς τὸ *Δοβλέτι* νὰ τοὺς κάμῃ ὅ,τι θέλει τοὺς γκιαούρηδες.

Ὁποῖα γοητευτικὰ ὄνειρα παραπλεύρως τῆς μελανωτέρας ἀγρύπνιας! Εἰς μεσότοιχος χωρίζει κάποτε τὴν φοβουμένην νὰ στενάξῃ λυσίκομον κόρην ἀπὸ τοῦ μαλακοῦ προσκεφαλαίου, ἐφ' οὗ παχεῖα ἐξυρισμένη κεφαλὴ ρογχαλίζει θορυβωδῶς ὀνειρευομένη χαρέμια πλήρη σκλάβων πάλιν παρθένων, αἵτινες εἰς ἓν νεῦμα θὰ χορεύωσι γυμνόστηθοι, ὅπως τὰς ἔβλεπε καὶ τὰς ἀπελάμβανεν ὁ πατὴρ καὶ ὁ πάππος του. Ἐν τῇ μιᾷ οἰκίᾳ περίλυπος γέρων παρατηρεῖ τὴν σφογγίζουσαν σιγηλῶς τὰ δάκρυά της μητέρα τῶν τέκνων του, ἔπειτα στρέφει καὶ πρὸς ταῦτα τὸ βλέμμα καὶ κινεῖ μετ' ἀπελπισίας τὴν κεφαλήν. Ἐν τῇ ἄλλῃ νεαρὰ Χανούρη χαμογελᾷ εἰς τὸν ὕπνον της γλυκύτατα, ὡς νὰ ἀτενίζῃ τὸν σύζυγον κομίζοντα λαχούριον πολύτιμον, οἷον δὲν ἔχει ἡ γειτόνισσα. Τῇ ὑπεσχέθη πράγματι ὄχι λαχούριον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸν κῆπον τῆς πλησιοχώρου οἰκίας: Μόλις τελειώσουν τὰ πράγματα «θὰ ρίξῃ τὸν τοῖχον καὶ θὰ βάλῃ μέσα τὸν μπαζέ.» Καὶ βλέπει ἤδη ἑαυτὸν τὴν κυρίαν τοῦ κήπου ἡ χανούμη, καὶ κινεῖ τοὺς μικκύλους πόδας της ἐπὶ τοῦ στρώματος, ὡς ἂν τοὺς ἔσυρε μὲ τὰ κροτοῦντα πασούμια των ἐπὶ τῶν λιθαρίων. Καὶ τανύει τὸν πάλλευκον γυμνὸν βραχίονα νομίζουσα, ὅτι συνάζει τὰ φούλια, χωρὶς νὰ ἀναγκάζεται νὰ τὰ ἐπαιτῇ πλέον ἀπὸ τὴν γειτόνισαν...

Ἐδῶ μήτηρ ἐξηπλωμένη ἐπὶ καναπὲ ἐν μέσῳ τοῦ ἡμίφωτος, ὅπερ διαχύνει τὸ κανδήλι, βλέπει ἐξ ἑνὸς ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ τὴν Παναγίαν περίλυπον, μελαγχολικήν, ἀνατείνουσαν πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰ βλέμματα καὶ σφιγκτὰ κρατοῦσαν τὸν Χριστὸν εἰς τὴν ἀγκάλην της — ἐνθυμεῖται, ὅτι οὕτω πως ἐκράτει καὶ αὐτὴ τὸ παιδί της... καὶ ἐξ ἄλλου μὲ τὸν νοῦν της τρέχει εἰς τὰ ὄρη μακρὰν παρακολουθοῦσα τὸν μοναγωγιόν της, ὅστις ἐξῶ, ποῖος ἠξεύρει, τώρα κοιμᾶται, εἶνε ἀσθενής. πληγωμένος.... ὦ Παναγία μου νὰ μὴν εἶνε πληγωμένος, διότι... ἂν πάθῃ — δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ ἂν ἀποθάνῃ — ἂν πάθῃ... Πόσαι ὑποψίαι ἀλληλοδιάδοχοι σπαράσσουσι τὴν καρδίαν της!... Ἂν ἦτο μέσα εἰς τὴν κάμαρά του θὰ ἐπήγαινα τώρα νὰ ἴδω, ἂν εἶνε σκεπασμένος, ἂν θέλῃ νερό... ἀλλὰ ἐκεῖ ποῦ εἶνε ἂν κρυόνῃ στὸ βουνό; ἂν διψᾷ καὶ δὲν ἔχει νερὸ νὰ πιῇ, νὰ δροσιστῇ τὸ παιδί μου... ὁ γυιός μου... τὸ καμάρι μου...

Ἐκεῖ ἐν ἄλλῳ οἴκῳ πρὸ γραφείου πλήρους ἐγγράφων καὶ φακέλλων φερόντων μεγάλας ἐρυθρὰς σφραγῖδας, ἀνὴρ ὠχρὸς ἐκ τοῦ καμάτου φέρει τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου σκεπτόμενος. Ὡραῖα. πολὺ καλά. Ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἶμαι εὐχαριστημένος· ὄχι ὅμως ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Τί ἐντύπωσιν ἀρά γε θὰ προξενήσουν αἱ ἐπιστολαί μου; Καλὴν ὑποθέτω. Τὰ πάντα ὑπελόγισα καλῶς. Ἂν ἦσαν ὁριστικώτεραι αἱ διαταγαὶ τῆς πρεσβείας... καὶ ἂν δὲν εἶχον τὸν συνάδελφον ἐκεῖνον νὰ μὲ πολεμῇ τόσον... ἀλλὰ καὶ πάλιν... ἔπραξα ὅ,τι ἦτο ἀνθρωπίνως δυνατόν. Ἂν μὲ ἤκουον... ἂν ἔστελλον... Φοβοῦμαι μὴ νομισθῇ, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ δὲν εἶνε ὅσον πρέπει διῃρημένοι. Τὸ λάθος βέβαια δὲν εἶνε ἰδικόν μου. Ἂς διορθώσω ὅμως τὴν φράσιν ἐκείνην πρὸς τὸ ὑπουργεῖον καὶ ἂς τονίσω περισσότερον, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐλπίδες μεγαλητέρας σφαγῆς. Ὦ, μία καλὴ σφαγὴ πόσον θὰ μὲ ὠφέλει! Βέβαιος προβιβασμός. Θὰ ἐγίνετο καὶ ἐν τῇ Αὐλῇ γνωστὴ ἡ ἐπιτυχία μου. Θὰ ἔφθανεν ἴσως, βεβαίως μέχρι τῶν ὤτων.... Μία σφαγή...

Καὶ ἐν ἄλλῳ πάλιν οἴκῳ ἀνὴρ ἀκμαῖος ἐξηπλωμένος ἐπὶ παχέος τάπητος καὶ εἰς τὸ πλευρὸν ἔχων μικρὸν ἀγγελόμορφον παιδίον — τοῦ ὁποίου τοὺς ξανθοὺς βοστρύχους θωπεύων ἀπεκοιμήθη — ἀνοίγει τὸ στόμα· ψιθυρίζει... Εἶνε ὁ πατήρ, ὅστις ἐν τῷ ὕπνῳ του παραλαλεῖ. Σιγὰ μὴ τὸν ἐξυπνήσῃ τις. Κύψατε νὰ ἀκούσωμεν τί λέγει. ποῖον ἆσμα σταργῆς μελωδοῦσι τὰ χείλη. ἀτινα ἠρέμα ἀνοιγοκλειόμενα, ὑποθέτεις εἰσπνέουσι τὸ ἄρωμα, ὅπερ ἐκπέμπει τοῦ τέκνου του ἡ κεφαλή. Τί εἰκὼν θαυμαστή! Παρὰ τὸ ἀκμαῖον δένδρον ὁ λεπτοφυὴς καὶ μυροβόλος βλαστός. Ποίησις θὰ εἶνε οἱ λόγοι, οὓς ἐμπνέει καὶ φίλτρον ἐκχειλίζον ἀπὸ τοῦ στόματος. Ἀκούσατε: — «Ὅλους νὰ τσὴ σφάξωμε. Τρίχα τως νὰ μὴν ἀπομείνῃ. Παραγγιοῦμε... Ἐπῆγε ἄδικα πάλι μιὰ μέρα· μὰ αὔριο, αὔριο καὶ μοναχὸς ν' ἀπομείνω... μὰ τὸ Μουχαμέτη..» Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ἐξυπνᾷ. Τὸ πρῶτον του βλέμμα πίπτει ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του· ἡ γαλήνη ἀποτυποῦται ἐπὶ τῆς μορφῆς του, ἠμιεγείρεται καὶ ἥσυχα ἥσυχα μὴ τὸν ἐξυπνήσῃ ἀποθέτει γλυκύτατον ἐπὶ τοῦ μετώπου του φίλημα. Καὶ κλείει πάλιν τοὺς χαύνους ὀφθαλμούς, ἵνα ἐπανίδῃ τὸ προσφιλὲς ὄνειρον...

***

Τοιαῦτας διήρχοντο ὧρας κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν Χανίοις ἄγρυπνοι καὶ τρέμουσαι αἱ ἀποστάτευτοι τῶν Χριστιανῶν οἰκογένειαι, ἄγρυπνοι ἐπίσης οἱ διπλωμάται καὶ μόνοι οἱ Τοῦρκοι κοιμώμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὀνείροις των σφαγὰς βυσσοδομοῦντες καὶ ὡραίας πλάττοντες ἐλπίδας.

Ἠγρύπνει ἐν τούτοις καὶ εἷς Τοῦρκος, ὁ σύντροφος τοῦ Σιὼρ Γιωργάκη, ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς. Κάθηται πρὸ τοῦ ἠμικλείστου παραθύρου καὶ ἀναπνέει τὴν νυκτίαν αὔραν.

Ἔχει τὸ βλέμμα ἐστραμμένον πρὸς τὸν οὐρανὸν ἔναντι ἐκεῖ, ὁπόθεν διερχομένη ἡ βραδυποροῦσα βασίλισσα τῆς νυκτὸς ρίπτει μίαν ἀκτῖνα, ἵνα φωτίσῃ τὸ πρόσωπόν του. Ἔχει τὸ βλέμμα ἐστραμμένον πρὸς τὴν Σελήνην, καὶ τὸν νοῦν πρὸς τὸν παλαιόν του σύντροφον, ὃν αὐτὴ ἡ ἰδία Σελήνη φωτίζει κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν, δι' ἄλλης της ἀκτῖνος, παραμεριζούσης τὸ φύλλωμα τῆς βάτου, καὶ διεισδυούσης ἐκεῖ, ἔνθα ἀναίσθητον ἀφῆκε τὸν ἀρχηγόν του ὁ δύσμοιρος Μιχάλης.

Οἱ πόνοι τοῦ σώματος ἐξύπνησαν τὸν Καπετάνιον ἀλλὰ συλλογίζεται μόνον τοὺς πόνους τῆς ψυχῆς. Καὶ ὁ νοῦς του ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον σπεύδων, συναντᾷ τὸν Ἀλῆ ἀγᾶν, οὗτινος τὸν ὕπνον διώκει ἐπίσης ψυχικὸς πόνος. Δύο πάσχοντες σὲ ἀτενίζουσιν, ὦ Σελήνη, σκεπτόμενοι ἀλλήλους. Ἀλλ' ἐνῷ τοῦ ἑνὸς ἡ ψυχὴ πληροῦται μίσους, τοῦ ἄλλου οἱ ὀφθαλμοὶ θολοῦνται ἐκ δακρύων μετανοίας. Ὦ! διατί αἱ ἀκτῖνές σου νὰ μὴ ἔχωσι φωνήν, ἵνα διερμηνεύσωσιν ὅ,τι τὸ βλέμμα σου παρατηρεῖ; Ἢ μὴ δὲν ἀναγνωρίζεις πλέον τοὺς πρώην συντρόφους;

Πράγματι εἶχε πολὺ μεταβληθῆ ὁ Σιὼρ Γιωργάκης· ἀλλὰ τὸν Ἀλῆ ἀγᾶν οὐδ' αὐτὸς οὗτος θὰ τὸν ἀνεγνώριζε πλέον.

Ἐντὸς ἑβδομάδων εἶχε γηράσει· ὁ εὔσωμος καὶ εὐθυτενὴς ἀνὴρ ἐγένετο κάτισχνος καὶ ἐκυρτώθη τὸ σῶμά του. Ρυτίδες διηυλάκουν ἤδη τὸ ζωηρὸν καὶ λάμπον πρόσωπον, ἡ δὲ μικρὰ ἄλλοτε γενειάς του αὐξηθεῖσα καὶ ἄτακτος παρεμόρφου τὴν κανονικότητα τοῦ προσώπου του. Οἱ ὀφθαλμοί του ἰδίᾳ καίτοι ἀπωλέσαντες τὴν προτέραν λάμψιν ἐφαίνοντο διπλάσιοι τὸ μέγεθος ἐντὸς τῶν κοιλανθεισῶν κογχῶν των· δὲν ἐξέφραζον ὅμως εὐθυμίαν καὶ γαλήνην πλέον ἀλλὰ βάσανα καὶ μύχια ἄλγη.

Διὰ μυριοστὴν φορὰν ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς ἐπαναλαμβάνει τὴν φρικτὴν ἐκείνην σκηνὴν τῆς Σπλάτζιας.

Νομίζει ὅτι τώρα λακτίζει τὸν ἀρχηγέν του καὶ ὁρμᾷ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κύκλου τῶν ὁμοπίστων του, ἵνα ἴδῃ χαμαι.... ποῖον ;τ' ἀδέρφι τοῦ Γιωργάκη. Αἰσθάνεται τὰ βλέμματα ὅλων περιφρονητικῶς, ἐμπαικτικῶς ὑπόπτως προσηλούμενα ἐφ' ἑαυτοῦ. Ἐνθυμεῖται τὴν ταραχήν, τὴν παραφορὰν του, τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ παιδὸς ὑπὸ τοῦ δερβίσου, τοὺς ὑπαινιγμοὺς ἐκείνους, οἵτινες ἐγέννησαν τὴν μανίαν ἐν τῇ ψυχῇ του. Πῶς τὸ ἔκαμε; Ἐσυλλογίσθη; Ὄχι. Ἔβλεπεν; ὄχι· ἰδικὴ του χεὶρ ἦτο ἡ ἀνασπάσασα τὴν μάχαιραν καὶ βυθίσασα αὐτὴν ἐν τῷ στήθει τοῦ λειποθύμου παιδίου; Ναί· ἰδική του ἦτο. Ἰδική του. Ἀλλὰ τὸ βλέμμα ἐκεῖνο τοῦ πρὸς στιγμὴν ἐπανελθόντος εἰς

τὰς αἰσθήσεις του, ὅτε ἡ μάχαιρα ἔσχιζε τὰς σάρκας του, τὸ βλέμμα ἐκεῖνο — δὲν ἔβλεπεν ὁ Ἀλῆς τότε, δὲν ἔβλεπε βέβαια, ἀλλὰ τὸ βλέμμα, τὸ βλέμμα τὸ εἶδε, τὸ ἤμερον, τὸ γλυκύ, τὸ χωρὶς ὀργὴν χωρὶς μῖσος!... Θὰ ἐνόμιζε τὸ καϋμένο τὸ Μανωλιὸ πῶς ἄλλος τὸ ἐχτύπησε καὶ ὁ Ἀλῆς, ὁ φίλος τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐπῆγε νὰ τὸ βοηθήσῃ. Καὶ ὁ στεναγμός του; Πῶς ἐστέναξε . . . ὦ βέβαια μὲ τὸ μαχαῖρι ὀλιγώτερον ἐπόνεσε τὸ θῦμα, παρὰ μὲ τὸν ἀναστεναγμὸ του ὁ φονιάς . . . . .

Καὶ ἔπειτα... ὦ τί φοβερὰ ἀνάμνησις! ὅτε ὡς σφαῖραι ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἔπιπτον ἐπὶ τοῦ στήθους του αἱ λέξεις, ἃς περιεῖχε τὸ γράμμα τοῦ σιὸρ Γιωργάκη! Ἐκεῖνος νὰ σώζῃ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Τούρκου, τίς ἠξεύρει ἀπὸ ποίας καταστροφῆς, καὶ οὗτος νὰ σκοτώνῃ τὸν ἀδελφὸν τοῦ σωτῆρος, τὸ ἀθῶο παιδί, ὅπερ σπεῦδον καὶ περιφρονοῦν πάντα κίνδυνον ἦλθε νὰ τῷ φέρῃ τὴν εὐχάριστον εἴδησιν, τὸν μουζυτέ . . . Πῶς δὲν ἐτρελάθη ὅτε ἤκουσε τὰ ὅσα ἔλεγε τὸ γράμμα ἐκεῖνο! . . . Ἐνθυμεῖται ὅτι ἔρριψε πάλιν τὸ βλέμμα χαμηλά, ἐκεῖ ὅπου μέσα εἰς τὸ αἷμά του ἐσπάρασσεν ὁ Μανώλης, καὶ ὅτι θὰ ἔδιδεν, ὄχι ὅ,τι καὶ ἂν εἶχε μόνον, ἀλλὰ τὴν ζωήν, τὴν πίστιν του, ἂν ἠμποροῦσε νὰ σκύψῃ καὶ νὰ φιλήσῃ τὸ πτωχὸ παιδί. Ἐπαναβλέπει τὴν πρὸ μιᾶς στιγμῆς παράφορον ὁμήγυριν διαλυομένην εἰς τὴν θέαν τοῦ ἀθῴου ἐκείνου αἵματος, τὸν ἕνα φεύγοντα διὰ τῆς μιᾶς ὁδοῦ καὶ τὸν ἄλλον διὰ τῆς ἑτέρας, ἐκ φόβου, διότι ἦτο τὸ πρῶτον χριστιανικὸν αἷμα, ὅπερ ἐχύνετο, καὶ ἦτο ἄγνωστος ἡ ἐντύπωσις, ἣν τοῦτο θὰ παρῆγε, καὶ ἑαυτὸν μόνον σχεδὸν μένοντα ἐκεῖ, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπὶ τῆς χαινούσης πληγῆς, ἣν ἡ μάχαιρά του εἶχεν ἀνοίξῃ εἰς στῆθος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου φιλική ἔπαλλε καρδία. Ἐνθυμεῖται ὅτι ἤρπασε τότε τὸ παιδίον αἱματόφυρτον, ὅπως ἦτο, ἔκρυψε τὴν ταλαντευομένην κεφαλὴν ὑπὸ τὴν ἀγκάλην του, προσεπάθησε νὰ τὸ κρύψῃ ἐντὸς τῶν βραχιόνων του καὶ ὥρμησε πρὸς τὸν οἰκόν του, χωρὶς οὐδένα νὰ ἴδῃ, οὐδεὶς νὰ τὸν ἴδῃ, διότι ἡ σπουδὴ τῶν προηγουμένως φυγόντων πανταχοῦ εἶχεν ἐνσπείρει τὸν πανικόν.

Ἔπειτα πόσον φοβεραί, ἀτελεύτητοι ὑπῆρξαν αἱ πρῶται ἐκεῖναι ἡμέραι, καθ' ἃς, μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου ὁ παῖς, τὴν μίαν ἡμέραν τοῦ ἐδώρει χαρὰν ἀνέκφραστον καὶ τὴν ἄλλην, ἀγωνίας θανάτου.

Καὶ πόσον φοβερωτέρα τῶν ἡμερῶν τούτων μία μόνη στιγμή, ἐκείνη, καθ' ἣν προσκαλέσας τὴν μητέρα τοῦ Μανώλη, εἶδεν αὐτὴν μετὰ δακρύων ἀσπαζομένην τὴν χεῖρά του, τὴν χεῖρα ἐκείνην, ἥτις παρ' ὀλίγον ἐφόνευε τὸ τέκνον της καὶ καλοῦσαν αὐτὸν — ἀκούετε; αὐτόν, σωτῆρά της! Ἡ πτωχὴ μήτηρ εἶχεν ἀπολέσῃ τὸν Μανώλη της, τὸ ἀγαπημένο της ὑστεροβούλι. Καὶ ποῦ νὰ τὸν ζητήσῃ. Εἰς τοῦ Ἀλῆ ἀγᾶ; Ἐπῆγεν ἀλλὰ μάτην ἔκρουσεν ἐπὶ πολὺ τὴν θύραν. Ἐπάνω εἰς τὴν ὀροφὴν σχεδὸν εὑρίσκετο ὁ οἰκοδεσπότης, οὐδὲν ἄλλο ἀκούων ἐκτὸς τῆς ἀτάκτου ἀναπνοῆς τοῦ παιδός, οὐδὲν ἄλλο βλέπων ἢ τὸν ἐσπευσμένως κληθέντα καὶ παραμένοντα ἐκεῖ ἰατρόν, ἐκ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ ὁποίου προσεπάθει νὰ μάθῃ τί ἔπρεπε νὰ ἐλπίζῃ, τί ἔπρεπε νὰ φοβῆται.

Ἔφυγεν ἄπρακτος ἡ μήτηρ καὶ ἀπὸ δρόμου εἰς δρόμον, ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν μεταβαίνουσα ἐζήτει τὸ τέκνον της. Τί νὰ φοβηθῇ ἄλλο, ἀφοῦ εἶχεν ἀπωλέσῃ αὐτό; Αἴφνης μανθάνει, ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐσκότωσαν ἕνα παιδὶ στὴ «Σπλάτζια». Τὸ παιδί της βέβαια θὰ ἦτο....

Ἐκ τῆς λιποθυμίας τὴν ἀπέσπασε πιστή τις μαύρη, ἐπὶ τούτῳ περμφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ ἀγᾶ καὶ λέγουσα κρυφίως ὅτι «δὲν εἶνε πεθαμένο τὸ παιδί, μόνο νὰ κοπιάσῃς νὰ τὸ δῇς».

— Ζῇ τὸ παιδί μου, Ἀλῆ ἀγᾶ; Ζῇ τὸ παιδί μου, ὁ Μανωλιός μου; ἠρώτησε μόλις εἰσελθοῦσα.

—Ἀγάλια ἀγάλια, κερά. Ἀπάνω τῶχω· ὁ γιατρὸς δὲν ἤτανε τόσω ἀπελπισμένος τώρα ποῦ κατέβηκα. Νὰ τὸ γλυτώσωμε θέλει....

Καὶ ἐγονυπέτησεν ἡ μητέρα καὶ ἔβρεξε μὲ τὰ δάκρυά της τοῦ φονέως τὴν χεῖρα.

Πρὸ τῆς ὑψίστης δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀτέρμονος τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος ἴσχυσαν ἄρά γε τὰ δάκρυα ἐκεῖνα, ὅπως ἐκπλύνωσι τὸ ἐπ' αὐτῆς αἷμα; Κύριος οἶδε. Μετά τινας ὅμως ἡμέρας τοῦ ἰατροῦ ἡ μορφὴ δὲν ἦτο πλέον ὅπως ἐν ἀρχῇ κατηφής. Δίς ἢ τρὶς μάλιστα τὰ βλέμματα τῆς μητρὸς καὶ τοῦ Ἀλῆ συνέλαβον μειδιάμά τι εὐαρεσκείας: Ὁ ἰατρὸς δὲν ἐφοβεῖτο ὅπως πρίν. Ὑπάρχουσιν ἐλπίδες σωτηρίας..... Ποῖος ἐχάρη ἄρά γε πλειότερον, ἡ μήτηρ ἢ ὁ φονεύς; Σύ, Κύριε, ὁ θεὶς τὴν μετάνοιαν ἐν ἴσῃ πρὸς τὴν ἀρετὴν μοίρᾳ, Σύ, μόνος, δύνασαι νὰ σταθμίσῃς τὴν χαρὰν ἑκατέρου.

***

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἡ μήτηρ τοῦ Μανωλιοῦ ἐνεκατεστάθη κρυφίως ἐν τῷ ἐπάνω πατώματι τῆς οἰκίας τοῦ Ἀλῆ ἀγᾶ.

— Δὲν ἤτανε νᾶνε ἐτσὰ ὅλοι οἱ Τοῦρκοι! ἐσκέπτετο περιβάλλουσα τὸν Ἀλῆν διὰ βλέμματος πλήρους μητρικῆς στοργῆς καὶ ἀρρήτου εὐγνωμοσύνης.

Τὸ βλέμμα αὐτὸ ἐν τούτοις δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ ὑποστῇ ὁ Ἀλῆς. Ἔστρεφε πρὸς τὴν γῆν τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ ἠσθάνετο λυόμενα τὰ γόνατά του.

—Καὶ ποῦ νἄξερες! μαυροκακομοίρα!

Ποῦ νὰ τολμήσῃ ὅμως νὰ τῇ διηγηθῇ τὰ συμβάντα; Δὶς ἢ τρὶς ἠρωτήθη, εἶνε ἀληθές· ἀλλὰ πάντοτε ἀντὶ ἀποκρίσεως τόση ὠχρότης ἐπεκάλυπτε τὸ πρόσωπόν του καὶ τόσον θλιβερὰ ἐγίνετο ἡ ἔκφρασίς του, ὥστε ἡ μήτηρ δὲν ἐπέμεινε ποτέ.

— Πῶς νὰ μοῦ 'μιλήσῃ γιὰ τσῆ δικούς τως.... ἀπεκρίνετο καθ' ἑαυτὴν ἡ μήτηρ.

Ἤδη καθημένη ἐπὶ παχέος προσκεφαλαίου παρατηρεῖ τὸν Μανώλην μετὰ προσοχῆς, παρακολουθεῖ ἕκαστον τοῦ στήθους του παλμὸν διὰ τοῦ βλέμματος καὶ συνοδεύει ἑκάστην μετ' ἀγωνίας ἐξερχομένην ἀναπνοήν του διὰ τῆς ἰδικῆς της.

— Τὸ παιδί μου, ἐσκέπτετο, δὲν ἤτανε σήμερο καθόλου καλά! Γιά, δὲς πῶς ἀγκομαχεῖ. Παναγία μου βάλε τὸ χεράκι σου. Ποτὲ μήτε τήν πρώτη 'μέρα δὲν τὸν εἶδα ἐτσὰ συλλογισμένο τὸ γιατρό... Ἀ μοῦ τ' ἀρπάξῃ μιὰ στιγμίτσα ὁ χάρος ἀπὸ τὰ χέρια μου... Δὲν εἶνε καλά. Ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς μηδὲ ἔθεσε σκιάς. Πῶς θὰ τόνε ξεπλερώσω, πῶς;.... τὰ χέρια μου νὰ τοῦ ἀνάψω λαμπάδες γιὰ νὰ φέγγῃ, πάλι λίγο του εἶνε. Καὶ ὁ Γιωργάκης; ποῦ νἄ βρίσκεται....

Ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς, ἀνάψας τὸ τριακοστὸν ἴσως ἀπὸ τῆς ἑσπέρας σιγάρον του, ἐπλησίασεν ἀκροποδητὶ πρὸς τὴν θύραν, ἔστη ἐφ' ἱκανὴν ὥραν παρατηρῶν τὸ παιδίον καὶ τὴν πρὸ αὐτοῦ κύπτουσαν μητέρα, καὶ ἐπανελθὼν ἐκάθησε πρὸ τοῦ παραθύρου πάλιν.

— Σήμερα ἐφοβήθηκα παραπάνω ἀπ' κάθε ἄλλη 'μέρα, ἐψιθύρισεν. Ἄκουε τὴν ἀναπνοήτσα του .... ὡς ἐδῶ ἀκούεται. Ἂν τὴ γλυτώσωμε καὶ σήμερα ..... ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χέρι του νὰ γενῇ κολά, ἐγὼ μὲ τὸ ἴδιομου τὸ χέρι νὰ τόνε δώκω τοῦ Σιὸρ Γιωργάκη... Ποῦ νἄνε; ...

Αἴφνης στεναγμὸς ἀντήχησεν ἐκ τοῦ παρακειμένου δωματίου καὶ μικρὰ πόνου κραυγή· ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς θέσεώς του, ἔτεινε τὸ οὖς καὶ ἤκουσε ψιθυρισμόν.

— Ἀλῆ ἀγᾶ δὲ κοπιάζεις μέσα ποῦ σὲ θέλει ὁ Μανωλιός;

— Στοὺς ὁρισμούς σας.

Ὁ παῖς ἐκ κακοῦ ὀνείρου ἐξυπνήσας, περιέφερε πέριξ τὰ βλέμματα — τὸ σῶμα δὲν ἐπετρέπετο νὰ τὸ κινῇ — μέχρις ὅτου συνήντησε τὰ τοῦ Ἀλῆ, γονυπετήσαντος πλησίον τῆς μητρός του.

— Ἀλῆ ἀγᾶ νὰ μοῦ κάνῃς θὲς μιὰ χάρι;

— Πές μου, μπέημου· ὅτι κι' ἀ μοῦ πῆς...

— Ἀνὲ ποθάνω Ἀλῆ ἀγᾶ....

— Ἔ, μὰ νὰ σὲ μαλώσω θέλω... Γινάτα δὰ θ' ἀποθάνῃς; Σ' ἀφίνομε 'μεῖς;

— Σοῦ τὸ ξανάπα ποτέ; Ἔ! δὲ 'ποθαίνω. Μὰ ἀνὲ 'ποθάνω... κάνῃς ὅ,τι σοῦ 'πῶ;

— Μανωλιό μου. γιάντα στενοχωρῇς τὸν ἀγᾶ ποῦ σ' ἀγαπᾷ σὰν πατέρας; εἶπε παρεμβαίνουσα ἡ μήτηρ.

— Μὰ δέ τονε στενοχωρῶ. Ἄς μοῦ τάξῃ καὶ ἐγὼ πάλι δὲ 'ποθαίνω...

— Αἴ! σοῦ τάζω μπέη μου· Τί θές;

— Ἄμα δῇς τὸν ἀδερφό μου τὸ Γιωργάκη, νὰ τοῦ δείξῃς ἐκεῖνο ποῦ μ' ἐλάβωσε καὶ νὰ τόνε βάλῃς νὰ τονὲ σκοτώσῃ. Μοῦ τὸ τάζεις;

—Ναίσκε· σοῦ τὸ τάζω παιδί μου, ἐψιθύρισε διὰ φωνῆς τρεμούσης ἐκ τῆς συγκινήσεως καὶ ἐστράφη ἀντιθέτως, ἵνα κρύψῃ τὰ δάκρυά του.

— Κι' ἄ δὲ 'μπορεῖ ὁ Γιωργάκης ... νὰ τονε σκοτώσῃς τουλόγου σου. Ἔ, Ἀλῆ ἀγᾶ;

— Ναί· γυιέ μου.

— Ἐρεις γιατί σοῦ τὸ λέω; ἀνὲ ζήσω, ἂς εἶμαι καὶ μικρός, θὰ τονε βρῶ ἐγὼ ποιός ἤτανε. Μὰ ἀνὲ 'ποθάνω; Ποιός θὰ τὰ πληρώσῃ τὰ κλάψματα τσῆ μάνας μου καὶ τὰ δικά σου;

— Ἐγώ! εἶπε διὰ φωνῆς σπαρακτικῆς ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς.

— Τώρα ποῦ σοῦ τῶταξε κοιμήσου πάλι, παιδί μου, εἶπεν ὀλοφυρομένη ἡ μήτηρ.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ.

ΑΠΟ ΠΛΑΚΑΣ ΕΙΣ ΠΑΡΙΣΙΟΥΣ

(Ἀθηναϊκὴ εἰκών).

Α΄

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὴν *Πλάκα*, τὴν ποικίλην ἀθηναϊκὴν συνοικίαν, ἧς οἱ γνήσιοι τύποι καταβιβρώσκονται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐκείνων τύπων τῆς ἐθιμοταξίας ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι! Ὀλίγοι ἀληθῶς Πλακιῶται ἀπέμειναν πλέον. Οἱ πλεῖστοι βαρυνθέντες τὰς ἐκπολιτισθείσας Ἀθήνας ἀναπαύονται ὑπὸ τὴν πλάκα ... τοῦ τάφου, οἱ δὲ λοιποὶ παρεφράσθησαν εἰς τὴν νεοελληνικὴν καὶ ἔλαβον τὸ δῆθεν εὐρωπαϊκὸν βάπτισμα, ἐν ποτηρίῳ γρανίτας, ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος!

Ἐκ τῶν ὀλίγων γνησίων Πλακιωτῶν εἶνε καὶ ὁ κὺρ Ἀναστάσης Ντερτιλῆς, ἐπίτροπος τοῦ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος, οἰκοκύρης χρηστότατος καὶ ἀτημάτιας ἐκ τῶν σοβαρῶν, κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Ἀλῆ, ὑποζυγίου πιστοῦ, ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ὁποίου πύκνας ποιεῖται τὰς ἐκδρομὰς εἰς τὰ κτήματά του ὁ κὺρ Ἀναστάσης, καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας. Ἡ σεμνή του σύμβιος Ἑλένη, γνωστὴ εἰς τὴν συνοικίαν ὡς κὺρ Ἀναστάσαινα, ἀφιέρωσεν ὅλας τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἐκλεκτοῦ τῆς καρδίας της ἀποκλειστικῶς διότι οὔτε ὡρισμένην ἡμέραν ὑποδοχῆς ἔχει εἰς τὸν οἶκόν της ἄλλην ἐκτὸς τῶν ἐπετείων τῶν ὀνομάτων τοῦ συζύγου της καὶ ἑαυτῆς, οὐδὲ θεωρεῖον εἰς τὸ θέατρον Μπούκουρη ἢ τὸ Νέον.

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἐννοεῖται ὅτι ἡ οἰκογένεια Ντερτιλῆ ἀνέπτυξε βαθμηδὸν ἀριθμὸν τέκνων θηλέων καὶ ἀρρένων περίπου δώδεκα, ὧν τὰ ἐπιζῶντα ἑπτά, ἐφ' ὅσον ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τῶν γονέων ἐν τῇ ζωῇ, εὐτυχοῦσι καὶ ἀπολαμβάνουσι δικαίας ὑπολήψεως.

Ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας Ντερτιλῆ οὐδεὶς λόγος σήμερον διότι θέλομεν μόνον ἐνδιατρίψῃ εἰς τὸν Γεράσιμον, τὸν ὕστατον γόνον τῆς οἰκογενείας.

Β΄

Ὁ Γεράσιμος Ντερτιλῆς ἐγεννήθη τὸν Μάρτιον τοῦ 1860 καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἑπτανησίου ὀφειλέτου καὶ παραδόξως φίλου τοῦ κὺρ Ἀναστάσι· διὸ καὶ ὠνομάσθη Γεράσιμος λαβὼν βαθμηδὸν καὶ τὸ παρωνύμιον τοῦ Nobile, χάρις εἰς τὸν κουμπάρον.

Ἡ ἀνατροφὴ τοῦ Γερασίμου δὲν ὑπῆρξε διάφορος τῆς τῶν ἄλλων τέκνων τοῦ Ντερτιλῆ, ἀφοῦ οὔτε τὸ γάλα τῆς μητρὸς εἶχε στειρεύσῃ, οὐδ' ἡ κλίμαξ τῶν προγεγεννημένων ζώντων παραδειγμάτων εἶχεν ἔτι ἀποσυρθῆ τῆς πατρικῆς ἑστίας. Μικρὸς ἔτι καὶ μόλις τῷ ἀπεκόπη ἡ λεύκη μητρικὴ τροφή, διεχειρίζετο θαυμασίως τὰ λουκούμια, τὰ παστέλια, τὰ ζαχαροκούλουρα, τοὺς ἀμυγδαλώδεις ἐργολάβους, τὰ ἐκλιποντα φεῦ! τρίγωνα, τοὺς κουραμπιέδες καὶ τὴν ἄλλην σεπτὴν χορείαν τῶν πολυωνύμων τραγημάτων, τὰ ὁποῖα ὁ ἀπαίδευτος πλανόδιος ζαχαροπλάστης περιέφερεν ἐπὶ εὐρυτάτου *ταβλᾶ*, τοῦ κέντρου τῆς συνεντεύξεως ὅλων τῶν μυιῶν τῆς Πλάκας. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν στραγαλατζήδων τὸ ἔντιμον ἰσνάφιον καὶ τὸ τῶν καστανάδων πολλὰ ὀφείλουσιν εἰς τὸν τῇ προθύμῳ αὐτῶν συμπράξει, εἰς σῶμα καὶ πνεῦμα, ἐπ' αἰσίοις ἀναπτυσσόμενον Γεράσιμον.

Τὰ ἔτη παρήρχοντο, ὁ δὲ Βενιαμὶν τοῦ κὺρ Ἀναστάσι ἦτο ἤδη μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου παρακολουθῶν ἐναλλὰξ τὰ μαθήματα καὶ τὸν μετὰ φίλων θερισμὸν τῶν ξένων ἀμυγδαλεῶν εἰς τὰ περίχωρα τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὰς καλὰς ἡμέρας, ὅτε ἡ ἀπουσία του ἀπὸ τοῦ Γυμνασίου τῆς Πλάκας ἐκρίνετο ἐπιβεβλημένη. Κατ' ἐκείνας ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας τῶν περιπάτων του ἤρξατο μετ' ἀραβικοῦ πάθους τὴν χρῆσιν τοῦ καπνοῦ καὶ τὴν μεγάλοις γράμμασιν λάξευσιν τοῦ ὀνόματός του ἐπὶ ὀγκώδους σπονδύλου ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὅπερ μαρτυρεῖ τὸ φιλάρχαιον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν τάσιν του πρὸς διαιώνισιν τοῦ ὀνόματός του.

Ὁ κὺρ Ἀναστάσης δὲν ἐλάμβανε μέρος ἐνεργὸν εἰς τὰς σπουδὰς τοῦ παιδός, τὰς ὁποίας παρηκολούθει μὲ τὸ πρίσμα τῆς ἀδυναμίας τῆς συζύγου του, ἐνεργούσης κατ' ἔτος κανονικῶς τὸν ὁπωσδήποτε προβιβασμὸν τοῦ Γερασίμου των ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν, δι' ἀναμίξεως τῶν βουλευτῶν τῆς ἐπαρχίας καὶ ἁρμοδίων τμηματαρχῶν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Ἡ ἐπέμβασις τοῦ Νομοθετικοῦ σώματος καὶ τῆς ἐξουσίας ἐκρίνετο ἑκάστοτε ἀπαραίτητος, ἀφοῦ οἱ βέβηλοι Καθηγηταὶ ἐξ ἀσυγγνώστου πάθους ἠρνοῦντο προαγωγὴν εἰς νέον σεμνόν, προοδευτικὸν καὶ σώφρονα, οἷος ἐτύγχανεν ὁ Γεράσιμος Ἀναστασίου Ντερτιλῆς!

Τοιούτῳ τρόπῳ ὁ ὕστατος τῶν υἱῶν τοῦ Ἀθηναίου κτηματίου ἐβάδιζε μετὰ τῆς ῥάβδου του τὴν πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον ἄγουσαν, τὴν 10ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1880, ἵνα ἐγγραφῇ, ὡς γνήσιος Ἕλλην, εἰς τὴν Νομικήν.

Ἡ μοιραία σύμπτωσις τῆς ἡμέρας τῆς ἐγγραφῆς τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ πολίτου πρὸς τὴν ἐπέτειον τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὄθωνος μαρτυρεῖ περὶ τῆς γενομένης εἰς τὸν τόπον προόδου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀφοῦ ἡ κὺρ Ἀναστάσαινα ἤνοιξε τὰς πύλας τοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὸ καμάρι τοῦ οἴκου της χάρις εἰς τὰς ψήφους, τὰς ὁποίας διαθέτει ἐν Πλάκᾳ ὁ ἀγαθὸς ἀστὸς σύζυγός της.

Γ΄

Μετὰ τῶν πυλῶν ὅμως τοῦ Πανεπιστημίου ἤνοιξε τὰς πύλας τού καὶ τὸ βαλάντιον τοῦ Ἀναστασίου Ντερτιλῆ εἰς τὸν υἱόν καὶ λόγον τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος! Αἱ σπουδαὶ τοῦ δικαίου συμβαδίζουσι παρ' ἡμῖν μετὰ τῶν ἀσκήσεων εἰς τὸ τάβλι, τὸ ντόμινο, τὴν καραμπόλαν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν πρέφαν τὴν Ρωσικήν. Κατ' ἀκολουθίαν αἱ μικραὶ οἰκονομίαι τῆς μητρὸς παρήρχοντο ἀπαρατήρητοι καὶ χρήσιμοι μόνον εἰς σπουδαστὰς Γυμνασίων, ἀφοῦ τὸ Πανεπιστήμιον παρουσιάζει δαπάνας νέας καὶ δὲν δύναταί τις, Γεράσιμος ὤν, νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ στάδιον μόνον δι' ἀδήλων πόρων.

Ἐννοοῦνται οἰκοθεν τὰ πρὸς τὴν ἐπιστήμην αἰσθήματα τοῦ γέροντος Ντερτιλῆ, οὗτινος τὸ αἱμάσσον βαλάντιον ἐσπάραττε τὴν καρδίαν παντὸς τιμίου ἀνθρώπου! Ἀλλ' ὁ ἐγωισμὸς τῆς μητρὸς διὰ τὸν φοιτητὴν ἦτο ἄπειρος, ἡ δὲ ἀφοσίωσις τοῦ κὺρ Ἀναστάσι πρὸς τὴν σύντροφον τοῦ βίου του ἄβυσσος, εἰς τρόπον ὥστε αἱ δαπάναι τοῦ ἀρχίσαντος ἤδη νὰ δικαιολογῇ τὸ παρωνύμιον τοῦ nobile κομψευομένου Γερασίμου ἐψηφίζοντο ὑπὸ τοῦ κὺρ Ἀναστάσι δι' ἀναστάσεως καὶ ἀσυζητητεί.

Ἄλλως τε καὶ ἡ πρόοδος ἦτο ὀφθαλμοφανὴς εἰς τὴν μητέρα: Ὁ υἱός της ἐγένετο δευτερετὴς καὶ κατόπιν τριτοετὴς φοιτητὴς τῆς νομικῆς, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀπολύτως βουλευτικῆς ἐπιδράσεως ἢ ἄλλου μέσου, ἐκ τῶν γνωστῶν αὐτῇ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος!

Ἐν τῷ μεταξὺ ὑπεβλήθη ἁρμοδίως εἰς τὸν πατέρα ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκμαθήσεως τῆς Γαλλικῆς. Ἀφοῦ δὲ ἡ συγκατάθεσις του ἡλώθη ἐξ ἐφόδου, ἐρρίφθη συγχρόνως εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ δωματίου μετ' ἀφελείας ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα ἔσται προσεχῶς διὰ τὸν Γεράσιμον ἡ χρυσῆ γέφυρα, ὅπως μεταβῇ εἰς Παρισίους πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του.

Ὁ ἀγαθὸς γέρων δὲν ἦτο αἱματώδης ἄνθρωπος, ἀλλ' ἡ ἰδέα τῆς ἀπειλουμένης μεταστροπῆς τῶν ἐξόδων τοῦ ἐπιστήμονος εἰς χρυσὸν, ἐν ἀκμαζούσῃ ἀναγκαστικῇ κυκλοφορίᾳ, ἠνάγκασε καὶ τὸ αἷμα τοῦ νὰ χρωματίσῃ τὸ πρόσωπόν του ζωηρότερον τοῦ συνήθους. Ἡ σύζυγός του ὅμως, ἥτις δὲν ἦτο ἄμοιρος τῆς γνωστῆς Πλακιωτικῆς εὐφυΐας, ὑπέλαβεν εὐθὺς ὅπως προλάβῃ καμμιὰν ἔκκρηξιν:

— Καὶ τί στενοχωρεῖσαι, καλέ· μήπως καὶ ἂν πάῃ δὲν θὰ γυρίσῃ πίσω καλλίτερος καὶ δὲν θὰ μᾶς γράφῃ;

— Ἂς γίνῃ ὅ,τι θέλει ὁ Θεός, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς γέρων καὶ ἀρίσας τὸ ἰσότιμον τῶν Γαλλικῶν ἑνὸς μηνὸς διὰ τὸν προσφιλῆ του υἱὸν ἔξεσπασε βαθὺν καὶ βαρυσήμαντον ἀναστεναγμόν, ἱκανὸν νὰ συγκινήσῃ ἀνεμόμυλον, καὶ ἀπῆλθε σύννους εἰς τὸ γειτονικὸν καφενεῖον, ὅπως καπνίσῃ κατὰ τὸ εἰωθὸς τὸν ναργιλέν του.

Δ΄

Κατόπιν ἐνδελεχῶν σπουδῶν εἰς τὴν Γαλλικὴν ὁ ἤδη τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς ἔγνω νὰ φιλοπονήσῃ μετάφρασιν ἀηδοῦς τινος μυθιστορήματος, ὅπερ ἐδημοσιεύθη καὶ ἀνεγνώσθη ἀπλήστως ἔν τινι ἐφημερίδι, πρὸς ἄδιον χαρὰν τῶν καταγινομένων εἰς συλλογὰς μεταφραστικῶν μαργαριτῶν. Τίς θὰ λησμονήσῃ τὴν κλασικὴν μετάφρασιν τοῦ «il a pris le mors aux dents» διὰ τοῦ ἀμιμήτου «ἔλαβε τὸν μακαρίτην εἰς τοὺς ὀδόντας»;

Καὶ ἐν τούτοις ὁ γλωσσομαθὴς συνεργάτης τῆς μνησθείσης ἐφημερίδος ἐγένετο μετ' ὀλίγον διδάκτωρ τὰ Νομικά, ὁ δὲ ἐπιχώριος τύπος ὡρύετο τὴν ἐπιοῦσαν ἐν τῇ ἀρμονικῇ ἀναγραφῇ τοῦ γεγονότος μετ' ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων.

Ἡ Πλάκα ἐκάη τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κὺρ Ἀναστάσης προσῆλθε μετὰ τῶν «λαλουμένων» ὅπως ἀσπασθῇ τὸν υἱόν του ἐν εὐλαβεῖ κατανύξει προσεπιλέγων:

— Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα.

— Καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμη, ἀπήντησεν ὡς ἄλλη Κορνηλία ἡ ρήτηρ ἑνὸς μόνον τοιούτου Γράκχου!

Ε΄.

Ἀφ' ὅτου ὁ Γεράσιμος Ντερτιλῆς ἔλαβε τὸ δίπλωμα τῆς ἀργίας ἐγένετο κυριολεκτικῶς ἡ μάστιξ τοῦ πατρικοῦ οἴκου καὶ ὁ νομικὸς φεῦ! Σύμβουλος τοῦ γεννήτορος εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἀποστολή του εἰς Παρισίους μετ' ὀλίγον δὲν ἐκρίθη ἐπὶ τέλους καὶ τόσῳ ἐπιζήμιος εἰς τοὺς ἀτυχεῖς του γονεῖς.

Ἤθελεν εἰσθαι πολυδάπανον καὶ ἀνθυγιεινὸν νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν δόκτορα εἰς τὰ Παρισιὰ ἔλη, ὧν τὴν ἀποξήρανσιν ἀνέλαβεν ἐν τῇ ξένῃ μετὰ τῆς παρομαρτούσης ἀποξηράνσεως τοῦ πατρικοῦ βαλαντίου. Ὀλίγα ἐν τούτοις δείγματα τῆς ἐκεῖ ἐξυφανθείσης ζωῆς του εἶνε ἀπαραίτητα πρὸς συμπλήρωσιν τῆς εἰκόνος.

Ἅμα ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς φίλης Γαλλίας ὁ τέως Πλακιώτης Γεράσιμος Ντερτιλῆς, παρήγγειλε τὰ ἐπισκεπτήριά του Γαλλιστί, ὡς εἰκός, μέ τινα τροποποίησιν τοῦ ὀνόματός του. Εἴδομεν ἐπισκεπτήριόν του Γαλλικόν, ὅπερ ἀνατυποῦμεν χάριν τῆς ἱστορίας αὐτολεξεί:

GÉROME D' ERTILLY
DOCTEUR EN DROIT

Ἁπλῆ παραβολὴ τοῦ ἁπλοϊκοῦ ἤθους τοῦ χρηστοῦ κὺρ Ἀναστάση, ὅστις ἐν ἀπερίττῳ γλώσσῃ ἐκφράζει πάντοτε τὰς ἰδέας του, ἔστω καὶ ἂν προελεύσεται περὶ τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσσης ἐπιμένῃ νὰ τὸν ἀποκαλῇ μεγαλοφώνως σιδηρόδρομον *Λαρίσσεως*, ἁπλῆ λέγομεν παραβολὴ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν ἀποπειραθέντα νὰ βερνικωθῇ ἐν Παρισίοις γραικύλον υἱόν δίδει τὴν προσήκουσαν ἰδέαν εἰς τοὺς ἀναγνώστας περὶ τῆς θέσεως τῶν πραγμάτων μετὰ τὴν προσδοκωμένην εἰσέλασιν τοῦ υἱοῦ εἰς τὴν πατρικὴν ἑστίαν.

Ἀλλ' ἐπιμένομεν ἔτι εἰς τὴν γαλλικὴν μόρφωσιν τοῦ Γερασίμου χάριν τῶν μεταγενεστέρων.

—Tu me manges au quintal ἔλεγεν εἰς ὑπάλληλον τοῦ Λούβρου, ὅθεν ἠγόραζε κραβάτας ὁ κύριος d'Ertilly, θέλων νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὸν διαπορεύοντα Γάλλον, ὅτι τὸν τρώγει εἰς τὸ καντάρι!

Ἀλλ' ὁ πράγματι τρωγόμενος εἰς τὸ καντάρι ἦτο ὁ κὺρ Ἀναστάσης, ὅστις, προβλέπων δεινότερα ἐκ τῶν ἀσυναρτήτων ἐπιστολῶν τοῦ τελειοποιοῦντος τὰς σπουδάς του υἱοῦ, ἀνέκραξεν ἐπὶ τέλους τὸ ἱστορικὸν ἀπομεῖναν *κόφτο*, ὅπερ ἔπεισε καὶ τὴν σύζυγον καὶ τὸν υἱὸν περὶ τῆς ἀκραδάντου ἀποφάσεως τοῦ γέροντος νὰ διακόψῃ τὰς ἀποξηραντικὰς ἐργασίας τοῦ διαφθορέως τοῦ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος!

ΣΤ΄.

Εἶνε περιστάσεις ἐν τῇ ζωῇ, καθ' ἃς αἰσθήματά τινα τῆς στιγμῆς καλύπτουσι διὰ τοῦ πέπλου τῆς λήθης αἰῶνας ἀηδοῦς παρελθόντος, ἰδίως ὁπόταν πρόκηται περὶ σχέσεων μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ, τὰς ὁποίας μ' ὅλας τὰς ἀπογοητεύσεις τοῦ γηραιοῦ Ντερτιλῆ ἡ τρυφερότης τῆς μητρὸς κατώρθωσε νὰ τηρήσῃ ἐν ἀρκετῇ ὁμαλότητι.

Ὁ Γεράσιμος θὰ ἐπανέλθῃ, ὁ Γεράσιμος ἐπανέρχεται, ὁ Γεράσιμος ἐπανῆλθε! Ποῖος θὰ περιγράψῃ τὴν ὄψιν τῆς Πλάκας ἐν συγκινήσει ὑποδεχομένης τὸν ἐκπαρισινισθέντα Πλακιώτην, ὅστις ὑπέστη ἐν Παρισίοις παραμόρφωσιν ἢ μᾶλλον μετάφρασιν ὁμοίαν πρὸς τὰς ἰδίας μεταφράσεις, ὧν μικρὸν ἀπόγευμα παρεθέσαμεν ἀνωτέρω! Παραδοθεὶς ὁ ἀξιότιμος κύριος d'Ertilly ἀσυστόλως εἰς τὰς χεῖρας τῶν Παρισιανῶν κουρέων καὶ ραπτῶν ἐσκόπει νὰ πτοήσῃ τοὺς συμπολίτας του ἐκ πρώτης ὄψεως. Ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι ὁ Γεράσιμος ἔγνω νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός του ὑπὸ αὐστηρὸν incognito. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἔκφρασις τοῦ μύστακος, τοῦ γενείου, τῆς κόμης, μὲ ὅλην ἐκείνην τὴν βλακώδη ἀγροιότητα καὶ τὴν αὐθάδειαν τοῦ βλοσυροῦ βλέμματος, ἣν ἐκτὸς τῶν ἄλλων χρεῶν ἐδανείσθη ἀπὸ τῶν φοιτητῶν τῶν βουλεβάρτων.

Ὁ ἀθηναϊκὸς τύπος κατὰ καθῆκον ἐσημείου τὴν ἐπομένην πρωΐαν τὰ τῆς ἐπανόδου του μὲ τὴν προσθήκην, ὅτι ἐν Γαλλίᾳ κατέγινεν ἰδίᾳ εἰς τὰς Πολιτικὰς Ἐπιστήμας. — Ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς τῆς Ἐπιστήμης ἔδωκεν εἰς τὸν πατέρα του νὰ ἐννοήσῃ τὴν τερατώδη ἀφορμὴν τῆς σπατάλης καὶ ἐνδομύχως ἐμούτζωσε τὴν ἐπιστήμην καθ' ὅλας τὰς πτώσεις καὶ τοὺς ἀριθμούς.

Ὁ πατριαρχικὴ ἠρεμία τοῦ οἴκου Ντερτιλῆ, ἣν ἐνίοτε μέχρι τοῦδε διέκοπτον μόνον αἱ ἠχηραὶ αἰσθηματικαὶ ἀναμνήσεις τοῦ γέροντος πλέον *Ἀλῆ*, διαταράσσεται σήμερον ἀπὸ Γαλλικὰ ἐπιφωνήματα τοῦ ἐπανακάμψαντος nobile, μὴ δυναμένου νὰ ἀνεχθῇ τὴν ἀρχαϊκὴν ἀφέλειαν τοῦ πατρὸς οὐδὲ πειθομένου νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ κατ' οἶκον ὡς πάντοτε ἐπιτελούμενον σιδέρωμα τῶν ἐφφελείων κολάρων του.

Ὁ ἄλλοτε μὴ ὀπισθοχωρῶν οὐδὲ πρὸ τῶν φλοιῶν τῶν ἀγγουρίων, τῶν πεπόνων καὶ τῶν καρπουζίων τοῦ κτήματος, ἤδη εἶνε κεκηρυγμένος ὑπὲρ τῆς κουζίνας τῆς φίλης Γαλλίας καὶ ἀποτροπιάζεται τὸ στιφάδο καὶ τὸ ἰμάμ μπαϊλντί.

Ἀλλ' οἱ γέροντες, μεθ' ὧν ἐξακολουθεῖ συζῶν ὁ Γεράσιμος Ντερτιλῆς συνείθισαν τὰς ἀκαταλήπτους εἰς αὐτοὺς ἀποδοκιμασίας, ἀφοῦ αὗται ἐκφράζονται Γαλλιστὶ καὶ ἐξακολουθοῦν τὰς ἕξεις των.

Εἶχε παρέλθῃ μὴν ἀπὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ διδάκτορος ἐκ Παρισίων, ὅτε ὁ πατήρ, τῇ παρακινήσει φίλων βουλευτῶν ἐν γνώσει τοῦ υἱοῦ του, ἀπεφάσισε νὰ τὸν παρουσιάσῃ εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, μὲ τὴν λαμθάνουσαν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του ἀπὸ τοιούτου φορτίου.

Ἐβάδισαν λοιπὸν πεζῇ μέχρι τῆς Πλατείας τοῦ Συντάγματος, ὅθεν ἐπιβάντες τοῦ Ἱπποσιδηροδρόμου κατήρχοντο τὴν ὁδὸν Σταδίου.

Πρὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ὁ πατὴρ ἡτοιμάζετο δι' ὅλων τῶν φρονίμων προφυλάξεων νὰ νεύσῃ εἰς τὸν ὁδηγὸν ὅπως σταματήσῃ· ἀλλ' ὁ υἱὸς εἶχεν ἤδη καταβῆ καὶ ἀνάμενε μετ' εἰρωνικοῦ μειδιάματος τὸν ἀγνοοῦντα τὸ μυστήριον τῆς καταβάσεως ἀπὸ τοῦ tram, ἐνῷ τρέχει, πατέρα του.

Ἰδοὺ ἀκριβῶς τί ἔμαθεν ἐν Παρισίοις ὁ Πλακιώτης καὶ τὴν μάθησιν ταύτην μετέβαινε μετὰ τοῦ πατρὸς ὅπως θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως.....

Θ.**

Ο ΚΑΤΑΡΑΜΕΝΟΣ

(Ἀληθὴς διήγησις)

Βόχαι γονέων στηρίζουσιν οἶκους

Α

Μπάμ! Πυροβολισμὸς δικάνου ὅπλου κατὰ τὴν τρίτην ὥραν θερινῆς πρωΐας μ' ἐξήγειρε βαρύθυμον τοῦ γλυκέος ὕπνου. Ἦτο τὸ σύνθημα, ὅπερ εἴχομεν θέσῃ ἀπὸ τῆς προτεραίας μετὰ τοῦ φίλου μου Α., ἑνὸς τῶν ἀρίστων τῆς πατρίδος μου κυνηγῶν. Ἐγερθεὶς ἠνέῳξα τὸ παράθυρον καὶ λαβὼν τὸ δίκανόν μου ἐπυροβόλησα εἰς τὸν ἀέρα, εἰς ἀπάντησιν τοῦ φίλου μου. Δύο τρία νέφη ἐκάθηντο νωχελῶς ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος, ὅστις ἤδη ἤρχιζε νὰ κοκκινίζῃ πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀνατολῆς, ἄνεμος δὲ δροσερὸς ἐξερχόμενος τοῦ παρακειμένου δάσους καστανεῶν ἐφύσησεν ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ στήθους καὶ τῆς κόμης μου. Ἠσθάνθην τότε τοὺς πνεύμονάς μου ἐξογκουμένους μέχρι διαρρήξεως τοῦ θώρακος, τὸ δὲ στῆθός μου εὐχαρίστως ἐξέβαλεν ἀπὸ τοῦ βάθους του ἀνακουφιστικὸν καὶ παρατεταμένον στεναγμόν ἀάχ! Κόσσυφός τις ταραχθεὶς ἐκ τοῦ κρότου τοῦ παραθύρου ἐπέταξεν ἀπὸ μιᾶς καστανέας εἰς ἄλλην, ὁ δὲ πετεινὸς λαλήσας ὀξυφώνως ἀπὸ τῆς κρύπτης του ἐφάνη ὡς νὰ ἔλεγε: τρελοὶ θνητοί, ἐγέρθητε, ἰδοὺ ἡ ὥρα τῆς ζωῆς!

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἤμην ἐπὶ τῆς ράχεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ φίλος μου μὲ ἀνέμενεν ἀνυπόμονος.

—Ἤθες ἐπὶ τέλους; Καλ' ἡμέρα! μοὶ εἶπε πλησιάζων με μὲ τὸ δίκανον ἐπ' ὤμου.

Ἐγὼ δὲ χωρὶς νὰ περιμείνω ἄλλην ἐρώτησιν τῷ ὡμολόγησα, μετά τινος ἐντροπῆς, ὅτι τότε μόνον ἐξύπνησα ὅτε ἤκουσα τὸν πυροβολισμόν του.

—Καὶ ἔλεγες ὅτι θὰ ἐξυπνήσῃς πρῶτος! εἶπε γελῶν.

Τότε ἐστράφην περὶ ἐμέ. Οἷα καλλονή! Ἄστρα τινὰ ἔλαμπον ἔτι ἀμυδρὰ ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅστις σκοτεινὸς ἀπὸ δυσμῶν κατέπιπτε σταχτόχρους πρὸς ἀνατολὰς ἐπὶ ζώνης φερούσης ἐν γλυκυτάτοις συνδυασμοῖς ὅλας τὰς ποικιλίας, ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ μέχρι τοῦ χρυσοῦ χρώματος, κάτωθεν δὲ ταύτης ὑπόλευκον νέφος καπνοῦ ἐπὶ τῆς μαύρης θαλάσσης ἐπρόδιδε τὴν παρουσίαν ἀτμοπλοίου. Πέριξ ἡμῶν οἱ θύμοι καὶ οἱ ὀρίγανοι ἐπλήρουν τὴν ἀτμόσφαιραν εὐωδιῶν τερψιθύμων, μεθυστικῶν, ἐνῷ τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἐψιθύριζον τὸν ἐγερτήριον τῆς φύσεως ὕμνον.

—Κοκορηῆκο! ἠκούσθη μακρόθεν πετεινός τις.

—Πρωΐ ἐξυπνήσαμεν, εἶπεν ὁ εἷς ἐξ ἡμῶν, ὅστις πολὺ φοβοῦμαι ὅτι ἤμην ἐγώ.

—Τόσῳ τὸ καλλίτερον, ἀπήντησεν ὁ ἄλλος. Μακάρι νὰ ἐξυπνοῦσα πάντα τέποια ὥρα. Ψυχή μου!

—Ἔχεις πολὺ μπαροῦτι; τὸν ἠρώτησα.

—Εἶμαι τόσο καλὰ ἐφωδιασμένος, ὥστε καὶ πενῆντα λαγοὶ νὰ παρουσιασθοῦν, ὅλους ἠμπορῶ νὰ τοὺς σκοτώσω ἀπὸ ἕνα ἕνα. Ἀλλὰ θαρρῶ πῶς δὲν θὰ τραβήξωμε ἴσα γιὰ τὸ μέρος ποῦ εἴπαμε, γιατὶ εἶνε τώρα κάμποση ὥρα, καὶ πρὶν ἀκόμη ἔλθῃς, ὅπου βλέπω ἀπάνω ἐκεῖ στὴν κορυφὴ ἕνα πράμμα, — μοῦ φαίνεται νὰ εἶνε ἄνθρωπος, σηκόνεται μιὰ καὶ κάθεται καὶ πάλι χάνεται.

Ταῦτα δὲ λέγων μὲ ἠμικλείστους τοὺς ὀφθαλμούς, ἐδείκνυε διὰ τῆς χειρὸς τὴν κορυφὴν ὑψηλοῦ καὶ ἀνωφεροῦς λόφου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου χαμηλὴ δρῦς ἐτάνυε μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεώς της γύρω γύρω τοὺς βραχεῖς της κλώνους.

—Νά, νά, κάτω ἀπ' τὸ δέντρο· βλέπεις; προσέθηκεν. Εἶτα δὲ λαμβάνων με ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ προσηλῶν τὰ καστανὰ ὄμματά του ἐπὶ τῶν ἰδικῶν μου μὲ ἠρώτα δι' αὐτῶν:

—Πᾶμε;

Ἐδίστασα πρὸς στιγμήν, ἀλλ' εἶτα βλέπων τὴν ἐπιμονὴν τοῦ φίλου μου, τὸν ἠκολούθησα, ἐνῷ οἱ ὀφθαλμοί μου ἐστραμμένοι πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, εἶμαι βέβαιος, οὐδὲν ἐξέφραζον.

Β

Εἶχεν ἀνατείλῃ πλέον ὁ ἥλιος, ὅτε, περίρρυτοι ἐξ ἱδρῶτος καὶ κεκμηκότες ἐκ τοῦ ἀνηφορικοῦ δρόμου, ἐφθάσαμεν χαίροντες, διότι θὰ ἐπληροῦτο ἡ περιέργειά μας ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, δι' ἧς διήρχετο ἡ ἀπὸ Βόλου εἰς τὸ χωρίον μας ὁδός. Ἐκεῖ παρέστημεν θεαταὶ συγκινητικοῦ καί, δὸς εἰπεῖν, ἀηδοῦς θεάματος. Ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς δρυός, ἐκεῖ παρὰ τὴν ρίζαν καθήμενος γέρων λευκόθριξ, μὲ γενειάδα καὶ κόμην μακρὰν καὶ ἀκτένιστον, ρυπαρὸς κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν, τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον κατεσκληκότα ἔχων, τοὺς δὲ πόδας ἐξωδηκότας, περιβεβλημένος ράκη ἀφίνοντα τὸ λευκότριχον μαῦρον στῆθός του καὶ τὰς ἐσχισμένας κνήμας γυμνὰς καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην του κίνησιν ἀποκαλύπτοντα τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος αὐτοῦ κατὰ τοὺς μηρούς, τὴν κοιλίαν, τοὺς ὤμους .... μὲ ὀφθαλμοὺς κεκρυμμένους ὑπὸ τὰς μακρὰς λευκὰς ὀφρῦς του, προσεπάθει διὰ τῶν τρεμουσῶν χειρῶν του νὰ συρράψῃ ὀλίγον τὰ ράκη του διὰ βούρλων!

Ἐστάθημεν ὡς εἰς προσοχὴν, μὲ τὰ δίκανα παρὰ πόδας, θεώμενοι τὸν ἀνθρώπινον ἐκεῖνον ὄγκον καὶ κρατοῦντες τὴν ἀναπνοήν μας χωρὶς ἐκεῖνος νὰ μᾶς ἴδῃ.

Παρατηροῦμεν ταλανίζοντες, οἰκτείροντες, πάσχοντες.

Τὰ στήθη μας δὲν ἀντέσχον πλέον, δυνατὸς στεναγμὸς ἐξελθὼν συγχρόνως ἐξ ἀμφοτέρων ἡμῶν τὸν ἠνάγκασε νὰ στρέψῃ τὸ πρόσωπόν του. Ἀλλ' ὡς εἶδεν ἄνθρωπους ἐνώπιόν του ὥρμησε νὰ φύγῃ σείρων τὰ μέλη του καὶ φωνάζων «ἄου ἄ!» προσπαθῶν νὰ κρυφθῇ εἰς τοὺς θάμνους· ἀλλ' οἱ θάμνοι ἦσαν πολὺ μικροὶ διὰ νὰ τὸν ἀποκρύψωσι, δι' ὃ στραφεὶς πάλιν πρὸς ἡμᾶς μᾶς παρετήρησε μὲ ὀφθαλμοὺς περφοβισμένους, ἐπρόφερε μετὰ τρεμούσης καὶ ἀγρίας φωνῆς «τί θέλετε;» καὶ ἔκρυψε τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν βραχιόνων του.

Παρετήρησα τὸν συνοδοιπόρον μου, ἀλλὰ καὶ οὗτος παρετήρει ἐμέ.

Τέλος ἀπεφασίσαμεν καὶ ὡμιλήσαμεν:

— Κυνηγοὶ εἴμεθα, παππού· δὲν σε πειράζομε.

— Δὲν θὰ μὲ δεῖρετε;

— Ὁ Θεὸς φυλάξοι, νὰ σὲ δεῖρωμε!;

— Καὶ τὸ σκυλὶ τί το ἐφέρατε ἐδῶ; Γιὰ μένα δὲν το 'φέρατε; Βάστα το ἐσὺ καλὰ νὰ μὴ μὲ σκίσῃ, εἶπε μετὰ φωνῆς κλαυθμηρᾶς ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν φίλον μου, ὅστις ἐκράτει ἐκ τῆς ἁλύσεως τὸν «Πιστόν» του.

— Καλέ, ὄχι, παππού, δὲν σε τρώει· χωρὶς νὰ το ἀφήσω κάτω ἐγώ, πῶς θὰ σὲ φάγῃ; Ἐμεῖς πᾶμε νὰ κυνηγήσωμε, ἂς περάσωμε ἀπ' ἐδῶ ....

— Δόστε μου ψωμί.

Ἐκαθήσαμεν πλησίον του καὶ ἠνοίξαμεν τοὺς σάκκους.

Τῷ ἐδώκαμεν ἐκ τῶν ἐφοδίων μας καὶ ἤρχισε νὰ τρώγῃ λαιμάργως, ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡμεῖς ἠσθάνθημεν μικρὰν πεῖναν ἐξεγειρομένην ἐντός μας ἠπλώσαμεν τοὺς σάκκους καὶ ἐφάγαμεν μετὰ τοῦ γέροντος ἀνταλλάσσοντες μετ' αὐτοῦ ἐρωταποκρίσεις τινὰς μόνον, ἕως ὅτου ἔλαβε θάρρος καὶ εἶπε περιβάλλων ἡμᾶς διὰ βλέμματος πλήρους εὐγνωμοσύνης.

— Νὰ ζήσετε, παιδιά μου, νὰ ζήσετε. Χρόνια εἴχα νὰ φάγω μαζὶ μὲ ἄνθρωπο, χρόνια. Ἐσεῖς εἶστε καλοὶ ἄνθρωποι ..... Ζοῦν ἡ μανάδαις σας;

— Ζοῦν.

—Ἄχ, παιδάκια μου· νὰ τὴς ἀγαπᾶτε, νὰ τὴς ἀκοῦτε τὴς μανάδαις σας ἂν θέλετε νὰ μὴν πάθετε τὰ ὅσα ἔπαθα ἐγώ, νὰ μὴν ἔρθετε στὴ θέσι τὴ δική μου.....

— Γιατί; πῶς;

— Πέ μᾶς τα λοιπόν, εἶπεν ὁ σύντροφός μου παρατηρῶν αὐτὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ἄχ, τί νὰ σᾶς 'πῶ; τὰ λέγω εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅπου καὶ ἂν πάγω, μὰ αὐτὸ μοῦ βγαίνει πάντα σὲ κακό· μ' ἔμαθαν πλειὸ παντοῦ, καὶ ἀντὶ νὰ μὲ λυποῦνται, μὲ βλαστημοῦν, μὲ διώχνουν, μὲ δέρνουν ..... Μὰ δὲν μπορῶ· ἅμα τὰ λέγω, θαρρῶ πῶς τὸ βάρος, ποῦ ἔχω στὴν καρδιὰ καὶ στὸ κεφάλι, λιγοστεύει ἀπὸ 'πάνω μου ..... Νὰ σᾶς τα 'πῶ, μὰ νὰ μή με δεῖρετε....

Χωρὶς οἱ λόγοι τοῦ δυστυχοῦς ἀνθρώπου νὰ εἶνε λίαν συγκινητικοὶ καὶ χωρὶς νὰ ἐπιδράσῃ ἐπ' ἐμοῦ ἄλλη τις αἰτία, μέχρι τῆς σήμερον ἔτι, ἀγνοῶ διὰ τί κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἠσθάνθην ὑγραινομένους τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ἐστράφην πρὸς τὸν φίλον μου· ἀλλ' ἐκεῖνου τὰ δάκρυα εἶχον κυλισθῆ μέχρι τοῦ λεπτοῦ μαύρου μυστακίου του.

— Ὄχι, παιδάκια μου, μὴν κλαῖτε, μὴν κλαῖτε, εἶπε κλαίων ὁ γέρων καὶ θέλων νὰ μᾶς ἐναγκαλισθῇ. Θαρρῶ πῶς ἐσώθησαν τὰ βάσανά μου, ἀφοῦ βρέθηκε στὸν κόσμο ἄνθρωπος νὰ χύσῃ ἕνα δάκρυο γιὰ μένα... Ἐγύρισα κόσμο καὶ κόσμο, μὰ σὰν ἐσᾶς δὲν εἶδα. Κάνεις δὲν μ' εἶπε ἕνα καλὸ λόγο. Ναί, παιδιά μου, ἐγύρισα, Ἐπῆγα ἐκεῖ ὅπου σεῖς ἀκόμα δὲν ἐπήγετε. Καὶ ἂν 'πήγετε σταῖς πολιτείαις, στὰ βουνὰ ὅμως, ποῦ πῆγα ἐγώ, ἐσεῖς δὲν 'πήγετε. — Πήγετε στὴν Ἀθήνα;

— Δὲν εἶνε πολὺς καιρός, ἀφ' ὅτου ἤλθαμε, ἀπηντήσαμέν.

— Στὴν Ἰταλία 'πήγετε;

— Ἐκεῖ δὲν 'πήγαμέ.

— Αἴ, ἐγὼ 'πῆγα, παιδιά μου, ἐκεῖ· ἐγὼ ποῦ μὲ βλέπετε τώρα ἔτσι ὀλόγυμνο...

—Μὰ 'πές μᾶς τα λοιπὸν ἀπ' τὴν ἀρχή...

— Ἀκοῦστε, παιδιά μου: Μὰ νὰ μὴν κλαῖτε. Ραγίζεται ἡ καρδιά μου ποῦ σᾶς βλέπω ἔτσι νὰ κλαῖτε γιὰ μένα στὸν καιρό, ποῦ ὅλοι μὲ διώχνουν καὶ μὲ κλωτσοῦν . . . Ἤμουν κι' ἐγὼ ἀρχοντόπουλο σὰν κι' ἐσᾶς, καλορροίζικο, καλότυχο. Εἶχα κι' ἐγὼ πατέρα, μητέρα ποῦ μ' ἀγαποῦσαν, μ' ἐλατρεύανε. Οὔτε ἀδερφὸ εἶχα, οὔτε ἀδερφή. Δεκατέσσερω χρονῶ, θυμοῦμαι, ἤμουν, ὅταν ἔχασα τὸν πατέρα μου. Στὸ θάνατό του ἄλλο δὲν μοῦ εἶπε, παρὰ μόνο μὲ 'πῆρε στὴν ἀγκαλιά του, μ' ἔσφιξε δυνατὰ δυνατὰ καὶ μ' εἶπε «Ἀλέξη μου, ν' ἀκοῦς ὅ,τι σοῦ λέγει ἡ μάνα σου». Ἄχ! ὁ σκύλος ἐγώ! Γιατί νὰ μὴν τον ἀκούσω;... Πέθανε καὶ πολὺς καιρὸς πέρασε ὥς που νὰ καταλάβω τὸ κακὸ ποῦ μᾶς ἔβρηκε. Ἡ μάνα μου, ἄχ, μέρα νύχτα ἄλλη δουλειὰ δὲν ἤξερε παρὰ νὰ κλαίῃ καὶ ὅλο νὰ κλαίῃ. Ἐγὼ τὴν περιγελοῦσα, κι' ἐκείνη τόσο τὸ χειρότερο. Ἐκάθονταν στὴν πολυθρόνα της ὅλο μαῦρα 'ντυμένη καὶ ἔχυνε ποτάμια δάκρυα, ἔκλαιγε γιὰ τὸν πατέρα, μὰ ἔκλαιγε καὶ γιὰ μένα. Ἐγὼ τότε τὸ εἶχα ριγμένο ὄξω κι' ὄξω. Τί θὰ 'πῇ μάνα; Μιὰ γρηὰ ἐκεῖ ποῦ εἶχε ὅλα τὰ κλειδιὰ κρεμασμένα 'στὴ μέση της, μὲ τὰ 'μάτια πάντα φουσκωμένα καὶ νὰ μή μου δίνῃ παράδες νὰ 'πάγω νὰ παίξω μὲ τοὺς φίλους μου, σὰν νὰ μὴν ἦταν οἱ παράδες τοῦ πατέρα μου..... Ὁ καιρὸς περνοῦσε κι' ἐγὼ ἐμεγάλονα. Μὰ μὴ θαρρῆτε πῶς ἐγίνομουν καὶ ἀλλοιότικος. ὅλῳ στὸ χειρότερο. Κατήντησα νὰ τὴ φωνάζω «βρῶμα, σκρῶφα» κι' ἄλλα πολλά, ποῦ τὰ συλλογίζομαι καμπόσαις φοραῖς καὶ μοῦ φαίνεται ἔτσι ν' ἁρπάξω μιὰ πέτρα καὶ νὰ την χτυπήσω στὸ κεφάλι μου, νὰ το κάμω χίλια κομμάτια! Τόσο μόνο σᾶς λέγω ποῦ στὰ ὑστερνὰ τὴν ἔδερνα καὶ μὲ τὸ ξύλο. Ἔγεινα εἰκοσιπέντε χρονῶ· ὡ; τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἄλλο δὲν ἔκανα παρὰ νὰ τρώγω τὰ χρήματα, ποῦ ἄφηκε ὁ πατέρας. Ὅλα τὰ μαγαζιὰ τὰ 'πουλήσαμε. Ἔμεινε μόνο ἕνα μικρὸ ἀνοίκιαστο καὶ τὸ σπίτι ποῦ ἐκαθόμασταν μέσα. Εἴχαμε καὶ στὴν Τράπεζα χρήματα καὶ 'παίρναμε κάθε χρόνο τοὺς τόκους. Αἴ!... ἔβλεπα πῶς δὲν τα 'πήγαινα καλά. Ποτὲ δὲν κέρδιζα 'στὰ χαρτιά. Θαρρεῖς πῶς κι' αὐτὰ μὲ διώχναν, μὰ ἐγὼ ἤμουν λυσσασμένος γιὰ κέρδη. Τέλος ἐτράβηξα χέρι καί, νὰ με πιστέψετε, δὲν ξαναέπαιξα πλειά. Τί νὰ κάμω; Ἔβλεπα τὴ πεῖνα καὶ στέκονταν ὡς τὴν πόρτα. Ἐκινδυνέψαμε νὰ δυστυχέψωμε. Μιὰ μέρα σηκόνομαι μιὰ καὶ δυὸ καὶ ἔσα στὴν Τράπεζα. Νὰ μοῦ δώσετε τὰ χρήματα! Τὰ

'πῆρα, πηγαίνω στὸ σπίτι, τὰ δειάζω ἀπάνω σ' ἕνα τραπέζι, μετρῶ: τετρακόσαις εἴκοσι λίραις τούρκικαίς. 'Απ' τὴ χαρὰ ἤ, ἂν θέλετε, ἀπ' τὴ τρέλα, σὲ δυὸ μέραις μέσα πᾶνε ἡ ἑκατό. Ποιὸς τὴν ἄκουε τὴν παληόγρηα ἐκεῖ; 'Αχ, μάνα μου! «Μή, 'Αλέξη μου, μὴν τὰ χάλνᾳς ἄδικα τὰ χρήματά σου». Ναί, καρτέρει: Σμπόμ! στὸ κεφάλι μὲ τὴν καρέκλα. Τέλος πάντων τὴν ἄκουσα κι' αὐτὴ μιὰ φορά· μὰ ἦτον μόνο μιὰ φορά· νὰ τὴν ἄκουγα πάντα. Θὰ ἤμουν καλλίτερα, ἀλλὰ πάει τώρα. Τὴν ἄκουσα κι' ἄνοιξα τὸ μαγαζί, ποῦ μας ἔμεινε ἀκόμη στὴ γωνιὰ ἑνὸς δρόμου—δὲν 'πήγετε στὴν Πόλι νὰ σᾶς 'πῶ καὶ ποιόνε δρόμον—ἂς εἶνε. Στὴν ἀρχὴ ἡ δουλειά μου, 'πήγαινε πολὺ καλά. Ἐκεῖ νὰ καὶ ἀρχίζει ἡ μάνα μου νὰ γκρινιάζῃ: 'Αλέξη παντρέψου, 'Αλέξη 'παντρέψου. Ποῦ ἤθελα ἐγὼ τότε ν' ἀκούσω γιὰ 'παντρειά! Μήπως εἶχα ἀνάγκη νὰ 'παντρευθῶ· ἂς ἦταν καλὰ ἡ σακκούλα μου! Καὶ ποιὰ νὰ πάρω; Καμμιὰ δὲν μ' ἄρεζε· ἡ ὤμορφαις ἦταν ψωχιαίς, καὶ ἡ πλούσιαις ἦταν ἄσχημαις καὶ ἂν ἦταν καὶ καμμιὰ καὶ ὤμορφη καὶ πλούσια ἐγὼ τῆς εὕρισκα ἄλλα ἐλαττώματα. Δὲν τὴν ἄκουσα τὴ μάνα μου, δὲν 'πατρεύτηκα. Ἂν τὴν ἄκουγα καὶ 'παντρευόμουν θὰ ἤμουν καλλίτερα. Τὸ κεφάλι μου ἦταν ξερὸ καὶ καλὰ βασανίζομαι τώρα νύχτα 'μέρα. 'Εκύτταζα λοιπὸν τὴ δουλειά μου καλά, εὐχάριστα. Τὸ μικρὸ τὸ μαγαζί—ἦτον μέσα του ἡ εὐλογία τῆς μάνας—ἐγέννησε σὲ δυὸ χρόνια τρεῖς ἀποθήκαις λᾷδι. Χαραὶς καὶ λοῦσα τότε ἐγώ. 'Εδιόρθωσα τὸ σπίτι μας καὶ ἔγινε σὰν καινούργιο: σκάλαις, μπαλκόνια ὅλο ἀπὸ μάρμαρο· δοῦλοι ἐδῶ, δούλαις ἐκεῖ. Τὸν ἄλλο χρόνο ἀκόμη περισσότερα κέρδη. Δὲν ξέρω: τόσον ἐγὼ ἤμουν ἐξυπνος, τόσον ἡ δουλειαίς ἦταν καλαίς, ἢ ἡ εὐχὴ τῆς μάνας ἦτον ἐκείνη, ποῦ μοῦ ἔφερνε ἐκεῖνα τὰ κέρδη. .... Ἡ εὐλογία τῆς μάνας, παιδιά μου.... Κατήντησα νὰ γίνω ξακουστός· ἕνας ἦτον ὁ κὺρ 'Αλέξης μέσα στὴν Πόλη. Ἡ μάνα καὶ ἄλλο δὲν κέρδιζε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ πλούτη μου παρὰ κλωτσιαὶς πολλαὶς καὶ καλαίς, χωρὶς νὰ λέγῃ ἡ καϋμένη τίποτε κακὸν γιὰ 'μένα. Μ' ὕστερα, ἔτσι σιγά, σιγά, χωρὶς κι' ἐγὼ νὰ τὸ καταλάβω ἀρχίζε νὰ μὲ καταριῶται. 'Εγὼ καὶ δός του ξύλο. Τὴν ἁρπαχνα ἀπ' τάσπρα της μαλλιὰ καὶ τὴν ἔρριχνα κάτω ἀπ' τὴ σκάλα! Ἐκείνη βλαστημοῦσε ὁλοένα. Μὲ καταριῶνταν. «Τὴν κατάρα μου νἄχῃς, καταραμένε! Προκοπὴ νὰ μὴν ἰδῇς. Ὅλον τὸν κόσμο νὰ τὸν γυρίσῃς καὶ πουθενὰ νὰ μὴ βρεθῇ οὔτ' ἕνα κλαδὶ νὰ σὲ σκεπάσῃ. Νὰ γυρίσῃς, νὰ γυρίσῃς καὶ γυμνὸς νὰ καταντήσῃς». Αὐτὰ κι' ἄλλα κι' ἄλλα χειρότερα ἔλεγε. Αὐτὰ λέγω· εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ παίρνουν ξύλα καὶ μὲ δέρνουν, παίρνουν βράχια καὶ μὲ πετροβολοῦν καὶ μὲ φωνάζουν. «Καταραμένε, καταραμένε, φύγ' ἀπ' ἐδῶ καταραμένε!» Τρυπόνω κι' ἐγὼ στοὺς λόγγους σὰν ἀγρίμι κι' ἐκεῖ λέγω τὰ παράπονά μου στὸν ἄνεμο, τὰ δένδρα τότε σειῶνται κι' ἐγὼ θαρρῶ πῶς λένε κι' αὐτὰ «καταραμένε» καὶ φεύγω καὶ ἀπὸ 'κεῖ. Τὴν νύχτα βλέπω ὄνειρα φοβερά, συχνὰ συχνὰ ὅτι μὲ τρῶνε οἱ λύκοι· σηκόνομαι τότε τρομασμένος καὶ κυττάζω γύρω μου γιὰ νὰ ἰδῶ ἂν ἔφυγαν οἱ λύκοι. Καὶ ποῦ νὰ σᾶς τὰ λέγω τὰ πάθια μου καὶ τὰ βάσανά μου ὅλα;

Δὲν εἴχομεν φωνὴν εἰς τὰ στόματα ἕνα τὸν παρακαλέσωμεν νὰ ἐξακολουθήσῃ, εἴχομεν ὅμως ποιαύτην εἰς τὰ βλέμματα, ἅτινα εἶχον καρφωθῆ ἐπὶ τοῦ κατεσκληκότος προσώπου του, καὶ ἅτινα κάλλιστα ἐδήλουν τὴν ἐπιθυμίαν μας.

— Στὴν Ἰταλία, ἐξηκολούθησεν, ἐπῆγα χωρὶς τὴ θέλησι τῆς μάνας. 'Επούλησα ὅσα εἶχα στὴν Κωνσταντινόπολι καὶ ἠγόρασα ἕνα καράβι· τὸ ἐφόρτωσα διάφορα ἐμπορεύματα διὰ νὰ 'πάγω στὴν Ἰταλία νὰ τα πουλήσω. Ἡ μάνα μου μὲ παρακαλοῦσε «Μή, 'Αλέξη μου, τὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ ἄχης, μὴ φεύγης». Ποιὸς τὴν ἄκουε; Τὴν ἄφησα στὸ σπίτι μιᾶς ἀδέρφῆς της, χωρὶς νὰ τῆς δώσω οὔτε μίαν λίρα .... Τρίτη ἐκινήσαμε μὲ τὸ καράβι, μὰ δὲν συλλογιζόμουν ἐγὼ οὔτε Τρίτη οὔτε τίποτα, ἂν δὲν με καταριῶνταν ἡ μάνα μου .... «Τὴν κατάρα μου νἄχῃς! Ὅ,τι μοῦ δίνεις αὐτὸ ν' ἀποχτήσῃς».

Τὰ εἶπε καὶ ὅλα ἔγιναν. 'Ακόμα δὲν ἔφθασα στὴν Ἰταλία καὶ μιὰ φορτοῦνα φοβερὴ καταπίνει τὸ καράβι μὲ ὅλα τὰ ἐμπορεύματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ μόνος ἐγὼ ἐγλύτωσα σ' ἕνα βαρέλι ἀπάνω. 'Απὸ τότε πεῖνα καὶ κακομοιριά! Προκοπὴ δὲν εἶδα. 'Αν ἤμουν στὴν πατρίδα μου, ἴσως βρίσκονταν ἕνας ἄνθρωπος νὰ με βοηθήσῃ .... 'Στὸ χρόνο μαθαίνω ἀπὸ 'ναν πατριώτη μου πῶς ἡ μάνα μου 'πέθανε στὴν Πόλη. Ἄμα τἄκουσα μοῦ 'φάνηκε πῶς μοῦ 'χτύπησαν στὸ κεφάλι ντάγκ! Χίλια σφυριά. Ἔκαμα νὰ κλάψω, μὰ ἐντράπηκα τὸν οὐρανὸ καὶ βάσταζα τὰ δάκρυά μου. Ἡ μάνα μου πέθανε ἀπ' τὴν πολλὴ τὴ λύπη καὶ τὴν δυστυχιὰ καὶ ἄλλο, λέει, δὲν ἔλεγε παρὰ ὅλο γιὰ μένα: Νὰ μὴ σώσω νὰ γυρίσω στὴν Πόλι νὰ τὴν κλάψω καμμιὰ φορά ..... Αἰ δὲν γύρισα, παιδιά μου, ἀκόμα. Χρόνια τώρα περπατῶ καὶ Πόλι δὲν βλέπω. Καθὼς μὲ διῶξαν οἱ Ἰταλοί, ἐπῆρα τὰ βουνά. Μῆνες ἔκαμα χωρὶς νὰ ἰδῶ πρόσωπο ἀνθρώπου· μὲ τ' ἀγρίμια εἶχα κουβέντα καὶ συντροφιά, μὲ τ' ἄγρια δένδρα ἔζοῦσα. Ὁ τόπος δὲν με χωρεῖ. Θαρρῶ πῶς ἕνας ἀέρας δυνατὸς πάντα μὲ σπρώχνει ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνό, κι' ἂν τύχῃ καὶ ἰδῶ ἄνθρωπο 'μπροστά μου, «καταραμένε» θὰ με φωνάξῃ .... 'Ακουσα πῶς 'στὴν 'Αθήνα ἔχει σπίτια γιὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς γέρους ἐπίτηδες φκιασμένα ἀπὸ ἀρχοντάδες. Κατέβηκα ἀπ' τὰ βουνὰ καὶ 'πῆγα στὴν 'Αθήνα, μὰ καλλίτερα νὰ μὴ ἐπήγαινα. «Ὁ καταραμένος, ὁ καταραμένος!» Τὰ παιδιὰ μ' ἐπετροβόλησαν, οἱ ἄνθρωποι μ' ἔσπρωξαν, μ' ἔδειραν, οἱ κλητῆρες μ' ἐδίωξαν, — μὰ τ' ἀγρίμια τοῦ βουνοῦ ποτὲ δὲν μ' ἔδιωξαν 'Επῆρα πάλι τὰ βουνά. Ἔφαγα χιόνι γιὰ νερὸ καὶ γιὰ ψωμὶ χορτάρια ..... Κι' ὅλα αὐτὰ ἀπ' τὴν κατάρα τῆς μάνας! ..... Νὰ φοβᾶστε, νὰ φοβᾶστε, παιδιά μου, τῆς μάνας τὴν κατάρα! .....

— 'Ενα πόθο ἔχω στὴν καρδιά μου τὴ μαύρη, ἐξηκολούθησε μετὰ μικρὰν σιωπήν, ἣν δὲν εὑρομεν λόγους νὰ διακόψωμεν, νὰ πάγω στὴν Πόλη, στὴν πατρίδα μου, νὰ πέσω ἀπάνω στὸν τάφο τῆς μάνας, ἂν βρίσκεται πουθενά, κι' ἐκεῖ νὰ κλάψω, νὰ κλάψω ἕως νὰ ξεψυχήσω. Μὰ τὰ γονατά μου κόπηκαν πλειά. Ἤμουν ξεφτέρι πρῶτα στὸ βουνὸ καὶ τώρα δὲν μπορῶ....

— Νὰ σὲ στείλωμε μὲ τὸ καΐκι, εἶπεν ὁ ἕτερος ἐξ ἡμῶν σπογγίζων τὰ δάκρυά του. Αὔριο φεύγει γιὰ τὴν Πόλη ἕνα καΐκι, θέλεις νὰ πᾷς;

— Ἄχ, νὰ ζήσετε, παιδιά μου· ὁ Θεὸς σᾶς ἔφερε σήμερα 'μπροστά μου. Νὰ ζήσετε γιὰ τὸν καλὸ λόγο ποῦ μοῦ εἴπετε....

— Ἀληθινὰ σοῦ λέμε· αὔριο φεύγει ὁ Καπετὰν Γιάννης, πηγαίνεις;

— Πηγαίνω λές, παιδί μου; Τρέχω!

Τὴν ἐπαύριον ἀληθῶς τὸ βρίκιον τοῦ Καπετὰν Γιάννη φορτωμένον μῆλα καὶ κάστανα ἐξεκίνει ἀπὸ τοῦ μικροῦ ὅρμου τοῦ χωρίου μας μετὰ τοῦ γέροντος 'Αλέξη ἐντός. 'Αφοῦ δ' ἀπεχαιρετίσαμεν τὸν γέροντα χώνοντα ἄφθονα δάκρυα εὐγνωμοσύνης, μὴ θέλοντα δὲ νὰ μας ἀφήσῃ ἀπὸ τῆς ἀγκάλης του, ἀνεχωρήσαμεν εὐχαριστημένοι.

Μόλις ὅμως ἐκάμαμεν βήματά τινα, ὁ καλός μου φίλος μὲ σταματᾷ λαμβάνων με ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ μοι λέγει:

— Εἶδες: ἀπὸ ὅλα τοῦ ἐδώκαμε κι' ἕνα μαντύλι γιὰ νὰ σφογγίζῃ τὰ δάκρυά του δὲν τοῦ ἐπήραμε....

Πάραυτα δύο μανδύλια ἐξῆλθον ἐκ τῶν θυλακίων μας κυματισθέντα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἀλλὰ τὸ πλοῖον ἤδη εἶχεν ἐξέλθει τοῦ ὅρμου, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ πλησιάσωμεν. 'Εσείσαμεν λοιπὸν ταῦτα ἄνωθεν τῶν κεφαλῶν μας καὶ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου εἴδομεν τότε χεῖρα γεροντικὴν ὑψουμένην πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ εὐλογοῦσαν ἡμᾶς, ἐνῷ οἱ ναῦται ἐφώναζον: «Ἔχετε γειά!»....

Παρῆλθε πλέον ἡ συγκίνησίς μας καὶ εἴχομεν περιπατήσῃ ἀρκετὸν διάστημα ὅλως σιωπηλοί, ὅτε εἷς ἐξ ἡμῶν εἶπε γελῶν:

— Κυνῆγι ὅμως ποῦ ἐκάμαμε χθές!

— Δέν σου ἀρέσει; εἶπεν ὁ ἄλλος. Μακάρι νὰ ἐκάναμε κάθε μέρα τέτοιο κυνῆγι.

Ἑκτότε παρῆλθον τρεῖς μῆνες περίπου, χωρὶς οὐδὲν ν' ἀκούσωμεν περὶ τοῦ γέροντος. Προχθὲς δὲ ἐν μικρᾷ τινι ἐφημερίδι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ναυάγιον» ἀνέγνων τὰ ἑξῆς αὐτολεξεί:

«Ἔξωθεν τῆς Θεσσαλονίκης ἐναυάγησεν ἱστιοφόρον πλοῖον, τοῦ Καπετὰν Γιάννη »Χωματιανοῦ, προερχόμενον ἐκ Τσαγκαρά»δας καὶ κατευθυνόμενον εἰς Κ/πολιν μὲ »φορτίον μήλων καὶ καστάνων. Τὸ πλήρω»μα ἀπωλέσθη, ἑνὸς μόνου ναυτόπαιδος σω»θέντος, ὅστις καὶ μετέδωκεν ἡμῖν τὰς πλη»ροφορίας ταύτας».

Δὲν ἔσωσε νὰ γυρίσῃ 'ς τὴν Πόλι....

Τότε δακρύων ἐνεθυμήθην τοὺς λόγους τοῦ γέροντος: Νὰ φοβᾶστε, νὰ φοβᾶστε, παιδιά μου, τὴν κατάρα τῆς μάνας....

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΔΡΑΚΤΑΣ

HENRY GREVILLE

ΑΙ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΡΑΪΣΑΣ

(Μυθιστορία)

ΚΗ'.

Ἐνῷ ἡ διάδοσις αὕτη ἐκρατύνετο ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διαδιδομένη, ἡ Ἑλένη Μαρσὼφ, ἥτις δὲν ἐφαίνετο καθεύδουσα, ἐκλείσθη ἐν τῷ κοιτῶνί της. Ἐκεῖ ἐκ μικροῦ γραφείου, ὅπερ συγκατηρίθμεῖτο μεταξὺ τῶν πρώτων νεανικῶν της ἐπίπλων, ἐξήγαγε μικρὸν ρακῶδες χαρτίον, ἐφ' οὗ ἦσαν κεχαραγμέναι διὰ πολυσδακοσύλλου λέξεις τινὲς μόλις ἀναγιγνωσκόμεναι.

Ἐγίνωσκεν ἀπὸ στήθους τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Οἱ ὀφθαλμοί της ἐφαντάζοντο ἐσβεσμένα γράμματα· τὸ τεμάχιον ἐκεῖνον τοῦ χάρτου ἦτο διπλωμένον οὕτως, ὥστε νὰ τεθῇ ἐντὸς χειροκτίου, — εἶτα δὲ ἀπωλέσθη πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὸν προορισμόν, διότι εἶχε κατασχεθῆ βεβαίως· ἡ Ἑλένη ἐπὶ μακρὸν ἀπέμεινε παρατηροῦσα τὰς γραμμὰς ἐκείνας, αἵτινες δι' αὐτὴν ἦσαν αἰτία βασάνων· ἡ ὥρα παρῆρχετο, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου εἰσήρχοντο διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου, ὁ δὲ βεβαρυμένος νοῦς της ἐπανέβλεπε τὴν παγερὰν σκηνὴν τῆς νεκρικῆς πομπῆς ἢ ἴσως ἑτέραν σκηνὴν πολλῷ θλιβερωτέραν, καθ' ἣν ὁ σύζυγος ἀνεχώρει εὔθυμος καὶ σπεύδων ἵνα μεταβῇ πρὸς συνάντησιν τῆς ἄλλης, ἀνεχώρει μεθ' ὅλας αὐτῆς τὰς παρακλήσεις καὶ μεθ' ὅλας της τὰς συμβουλάς, ἐν μέσῳ τοῦ θανατηφόρου ἐκείνου ψυχροῦ τῶν τριάκοντα βαθμῶν.... Οὐδ' ἡ χιών, οὐδ' ὁ πάγος δὲν ἐκράτουν ἐν τῇ ἑστίᾳ τὸν ἄπιστον σύζυγον· ἀλλ' ὅτε ἐπρόκειτο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτήν .... ὦ! τότε αἱ ὁδοὶ ἦσαν ἐν ἐλειεινῇ κατασταθεῖσαι· τὸ θερμόμετρον πολὺ χαμηλὰ ἢ πολὺ θερμὸς ὁ ἥλιος.

— Διατί νὰ φυλάττω τὸ τεκμήριον τοῦτο τῆς δυστυχίας μου; εἶπε καθ' ἑαυτήν· δὲν ἔχω πλήρη βεβαιότητα;

Ἐδίπλωσε τὸ χαρτίον καὶ ἔσχισεν αὐτὸ εἰς μυρία μικρὰ τεμάχια, ἅτινα ἔρριψεν ἔξω τοῦ παραθύρου· ἡ πρωϊνὴ αὔρα παρέλαβεν αὐτὰ καὶ τὰ διεσκόρπισεν ἠρέμα ἐπὶ τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου, ὡσεὶ ἦσαν μικραὶ λευκαὶ ψυχαί. Ἡ χήρα ἐσπόγγισε τοὺς ὡραίους κυανοῦς ὀφθαλμούς της, περὶ τοὺς ὁποίους σκιερὰ εἶχον ἀφήσει ἴχνη αἱ ἀγωνιώδεις ἀγρυπνίαι της.

— Ἀ! πόσον τὸν ἠγάπων ἔτι, ἐψιθύρισε στενάζουσα.

Τὸ τέκνον της προσεκάλεσεν αὐτὴν ἐν τῷ κήπῳ· ἔκλεισε τὸ γραφεῖόν της, ἔρριψεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἄνωθεν τῆς κλίνης της ἀνηρτημένης εἰκόνος τοῦ συζύγου της, ἠσπάσθη αὐτὴν εὐλαβῶς, εἶτα δὲ ἔσπευσε πρὸς συνάντησιν τοῦ υἱοῦ της.

Ὁ μικρὸς Ἀλέξανδρος, ὃν ἐπὶ τὸ θωπευτικώτερον ἐκάλουν Σασά, ὥρμησε τρέχων πρὸς τὴν μητέρα του, ἔλαβε τὴν χεῖρά της, ἣν τρυφερῶς καὶ ἐπανειλημμένως ἠσπάσθη, εἶτα ἤρξατο πηδῶν περὶ αὐτῆς καὶ δρέπων ἄνθη. Ἡ κυρία Μαρσὼφ ἐβάδιζε βραδέως, ἀναλογιζομένη παρελθόντα γεγονότα. Αἴφνης ἐγείρουσα τὴν κεφαλὴν διέκρινεν εἰς ἀπόστασιν βημάτων τινῶν ἀπ' αὐτῆς χωρικήν τινα εἰσελθοῦσαν ἐν τῷ κήπῳ, ἥτις, ἀφοῦ τὴν παρετήρησε προσεκτικῶς, ἐχαιρέτισε μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ ὑποκλινομένη.

— Εἶσαι σύ, Μαύρα; ἠρώτησεν ἡ χήρα ὑποχρούπτουσα μικράν τινα δυσαρέσκειαν.

— Μάλιστα, κυρία, ἐγὼ εἶμαι· εἰς τὴν ὑγείαν σου εἶσαι καλά;

Ἡ ὑποτελὴς ἀπετείνετο εἰς ἐνικὸν ἀριθμὸν πρὸς τὴν κυρίαν της, ἀκολουθοῦσα τὸ ἀρχαῖον ἔθος.

— Ναί, εὐχαριστῶ. Τί ἐπιθυμεῖς;

Ἡ χωρικὴ παρετήρησε τὴν κυρίαν Μαρσὼφ, χωρὶς νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἀπεκρίθη μετὰ μειδιάματος πλήρους λεπτότητος καὶ διακρίσεως.

— Τί ἄλλο ἡδυνάμην νὰ ἐπιθυμήσω πλειότερον ἢ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σὲ ἴδω;

Ἡ κυρία Μαρσὼφ ἔκλινεν ἐλαφρῶς τὴν κεφαλήν, ὡσεὶ εὐχαριστοῦσα, καὶ διηυθύνθη πρὸς αἱμασιάν τινα· ἡ χωρικὴ ἠκολούθησεν αὐτὴν τολμηρῶς ἀλλ' ἄνευ προπετείας· ἐφαίνετο ἐκ πρώτης ὄψεως, ὅτι ἡ χωρικὴ ἦτο βεβαία περὶ τῆς καλῆς ὑποδοχῆς της, καὶ ὅτι δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἀδείας δι' ἐκεῖνο, ὅπερ ἔπραττεν.

Ἡ Μαύρα ἦτο τεσσαρακοντούτης περίπου, ὑψηλὴ καὶ ὀστεώδης· ἡ ἐπαρχιακὴ κόμωσις, ὡς ἐπίδεσμος πλαισιοῦσα τὸ πρόσωπόν της, ἔδιδε παράδοξόν τινα ἔκφρασιν δυνάμεως καὶ αὐστηρότητος εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς. Μεγάλοι στακτόχροοι ὀφθαλμοὶ ἐφώτιζον τὸ αὐστηρὸν ἐκεῖνο πρόσωπον, ὀρθαλμοὶ δυνάμενοι νὰ ἐκφράσωσι πᾶν αἴσθημα ἀπὸ τῆς θωπευτικωτέρας τρυφερότητος, τῆς εὐπειθεστέρας ὑποταγῆς, μέχρι τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ μίσους ἐν τῇ ὑψίστῃ αὐτῶν παραφορᾷ. 'Αλλὰ διὰ τὴν κυρίαν Μαρσὼφ μόνον θωπευτικὰς ἀκτῖνας ἐξέπεμπον. Μειδίαμα εἰλικρινὲς καὶ πλῆρες χάριτος ἀπεκάλυπτε σειρὰν λευκοτάτων ὀδόντων, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ κυρία Μαρσὼφ στρεφομένη, ἀφοῦ προὐχώρησεν ὀλίγον, εἶδε τὴν Μαύραν ἀκολουθοῦσαν ἀθορύβως, χάριν εἰς τὰ ἐλαφρὰ αὐτῆς ὑποδήματα.

— Ζητεῖς λοιπὸν κάτι; ἠρώτησεν ἡ εὐγενὴς κυρία.

Ἐκαθέσθη ἐπὶ θρανίου, ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ δυσχεραίνουσα ἀνέμενε τὴν ἀπάντησίν της.

Ἡ χωρικὴ ἔστη ὀρθία πρὸ αὐτῆς καὶ ἀπεκρίθη μετὰ σεβασμοῦ.

— Καὶ ἰδοὺ τί συμβαίνει: ἡ λευκή μας ἀγελάδα ἀπέθανε χθὲς τὸ βράδυ.

Ἡ κυρία Μαρσὼφ διὰ μικρᾶς κινήσεως τῶν ὤμων ἐξέφρασε τὴν θλῖψίν της διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πτωχοῦ ζώου καὶ ἐτήρησε σιγήν.

— Ζῶ μὲν ἐν ἀνέσει, δόξᾳ τῷ Θεῷ, ἐξηκολούθησεν ἡ Μαύρα ἐγείρουσα μετά τινος ὑπερηφανείας τὴν κεφαλήν, ἀλλ' ἔχομεν καρδίαν θερμὴν καὶ γνωρίζομεν νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς εὐεργέτας μας. Ἐσκέφθην ὅτι ἡ ἀρχόντισσά μου θὰ ἤθελεν ἴσως νὰ μᾶς δώσῃ μίαν ἄλλην ἀγελάδα διὰ νὰ ἀντικαταστήσωμεν αὐτήν.

— Ἄ, εἶπεν ἡ χήρα παρατηροῦσα τὴν ἱκέτιδα μετὰ πλειοτέρας προσοχῆς. Θέλεις νὰ σοὶ δώσω μίαν ἀγελάδα! Ἀλλὰ διατί, ἀφοῦ, ὡς εἶπες σὺ ἡ ἰδία, οὐδενὸς στερεῖσθε.

Ἡ χωρικὴ ἐχαμήλωσε σεμνῶς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ μετὰ μειδιάματος δηλοῦντος πολλὴν εὐφυΐαν ἀπήντησε χωρὶς νὰ ταραχθῇ:

— Ὑπῆρξες πάντοτε τόσον καλὴ διὰ τὸν υἱὸν τῆς ἁμαρτίας τοῦ μακαρίτου πενθεροῦ σου! Διατὶ νὰ μὴ συμβῇ καὶ τώρα τὸ αὐτό;

Ὁ σύζυγος τῆς Μαύρας Ἰωάννης Μορόζας ἦτο πράγματι, ὅπως ἔλεγεν ἡ σύζυγός του, υἱὸς τῆς ἁμαρτίας τοῦ ἀποθανόντος ἄρχοντος Ἰβὰν Μαρσώφ.

Οὗτος, ὅτε ἔζη, εἶχε καταρτίσει εἶδος χαρεμίου, ἐκ τοῦ ὁποίου μόνον αἱ νόμιμοι σύζυγοι ἔλειπον. Ἡ μόνη νόμιμος σύζυγος, ἣν ἔσχε ποτέ, εἶχεν ἀποθάνει ἐν ἔτει μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ υἱοῦ του Νικολάου. Ἵνα διασκεδάσῃ τὴν χηρίαν του ὁ καλὸς κύριος, ἐξέλεξε μεταξὺ τῶν γυναικῶν τῆς ὑπηρεσίας, ἐκείνων δηλαδή, αἵτινες ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν ἐν τῷ οἴκῳ του, μεταξὺ τῶν χωρικῶν τῶν περιχώρων καὶ τῶν γυναικῶν τῶν γειτόνων ἰδιοκτητῶν, ἐξέλεξε, εἴπομεν, τὰ μέσα νὰ διασκεδάσῃ τὴν χηρίαν καὶ τὴν καρδίαν του. Αἱ γυναῖκες τῶν ἰδιοκτητῶν ὑπεδέχθησαν αὐτὸν κάκιστα. Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γενικῶς αἱ γυναῖκες εἶνε μᾶλλον ἐνάρετοι, συντελεῖ δ' εἰς τοῦτο καὶ ἡ ἀκουσία ἐπιτήρησις πολυαρίθμου προσωπικοῦ ὑπηρετῶν καθιστῶσα ἐπικίνδυνον λίαν πᾶσαν συνέντευξιν· τότε ὁ γέρων Μαρσὼφ, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μόλις ἦτο τεσσαρακοντούτης, ἠρκέσθη εἰς τὰς ταπεινὰς ὑπηκόους του.

Παρὰ ταύταις εὗρεν ἐνθαρρυντικωτέραν ὑποδοχήν, μετά τινα δ' ἔτη εἶδεν ἀναθάλλουσαν περὶ αὐτὸν ἀξιοθαύμαστον πληθὺν νέων βλαστῶν, ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἕνα εἶχε πάντοτε ἄνευ ἐξαιρέσεων κανόνα, ὃν ἅπαξ μόνον παρέβη. Τὰ τέκνα ἐρχόμενα εἰς τὸν κόσμον ἐτρέφοντο ἐκ τοῦ γενικοῦ συσσιτίου, ὅπως καὶ τὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἦσαν δ' εὐτυχέστατα ὑπὸ τὴν πατρικὴν κυριαρχίαν τοῦ ἀγαθοῦ Μαρσὼφ καὶ οὐδέποτε ἐσκέφθησαν νὰ ζητήσωσι τὰ οἰκεῖα αὐτῶν δικαιώματα, διότι ὁ ἄρχων εἶχε διαρκῶς κλειστὰ τὰ ὦτα εἰς πᾶσαν σχετικὴν ἐκδήλωσιν.

— Μόνον εἰς τὰς ὑπάνδρους γυναῖκας ἀποτείνομαι, ἔλεγεν ὡσεὶ ἐξηγούμενος· καὶ οὐδεμίαν στενοχωρῶ ποτέ· οὐδὲ κόρη οὐδὲ χήρα διῆλθεν ἔτι τὴν φλιάν μου. Διὰ τὰ λοιπὰ δὲν εὐθύνομαι.

Ἅπαξ μόνον ὁ Μαρσὼφ ἔπραξεν ἄλλως. Εἶχε διακρίνει ὡραιότατον πλᾶσμα, τὴν θυγατέρα ἑνὸς μυλωθροῦ κατοικοῦντος εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν. Ἐπί τινα χρόνον ἡ διεύθυνσις τῶν ἐφ' ἁμάξης περιπάτων του προσήγγιζε πρὸς τὸν μύλον ἀλλ' οὐδέποτε εἶχε τολμήσῃ ν' ἀπευθύνῃ τὸν λόγον εἰς τὴν νεαρὰν μυλωθρίδα, αὕτη δέ, ἐλπίζουσα φαίνεται ὅτι βαδίζει ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν εὐγενῶν καὶ ἐνδόξων δεσποινῶν τῆς κ. Μοντεσπάν, τῆς κ. Πομπαδούρ, — περὶ ὧν ἐν τούτοις οὐδέποτε θὰ εἶχεν ἀκούσῃ νὰ γίνεται λόγος—

ἔρθασε πρωΐαν τινὰ κομίζουσα ὠὰ εἰς τὸν οἶκον τοῦ χωροδεσπότου....

Ὁ οἶκος τοῦ Μαρσὼφ βεβαίως δὲν εἶχε τόσον κατεπείγουσαν ἀνάγκην ὠῶν καὶ λευκοῦ τυροῦ, ἡ ὡραία Ἀννούσκα ἐν τούτοις ἐπανῆλθεν ἔκτοτε πολλάκις μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως. Ὠνειροπόλησε νὰ ἀγαπηθῇ,— τίς οἶδε, νὰ γίνῃ σύζυγος ἴσως.

Ὁ οὐρανὸς δὲν προώριζεν ὅμως δι' αὐτὴν μέλλον τόσον ὡραῖον. Ἓν ἔτος μετὰ τὴν πρώτην ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Μαρσὼφ μετάβασίν της ἡ Ἀννούσκα ἀπέθνησκε φέρουσα εἰς τὸν κόσμον θαυμάσιον τεκνίον, ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἰβὰν τοῦ πατρός αὐτοῦ.

Ἀλλὰ Ἰβὰν δὲν ἤρκει. Ἀφοῦ δὲν ἠδύναντο νὰ προσθέσωσι καὶ τὸ Μαρσὼφ ἔπρεπε νὰ ζητήσωσιν ἄλλο τι ἐπώνυμον, Ὁ μικρὸς ἐγεννήθη διαρκούντων τῶν μεγάλων πάγων τοῦ χειμῶνος — Νὰ τὸν καλέσωμεν λοιπὸν Μορόζαν, εἶπεν ὁ μυλωθρός, ὅστις δὲν ἦτο πολὺ βλὰξ ἀλλὰ πολὺ φιλόδοξος. Μορόζα σημαίνει πάγος.

Ὁ Ἰβὰν Μορόζας ἀνατραφεὶς ὑπὸ γυναικός τινος τῆς γειτονίας ἐδέχετο συνεχῶς τὰς ἐπισκέψεις τοῦ Μαρσώφ. Ὁ μέγας οὗτος γυναικοδιώκτης εἶχεν αἰσθανθῆ εἶδός τι ἰδιαιτέρας συμπαθείας διὰ τὴν ὡραίαν Ἀννούσκαν· ἴσως τῇ εὐγνωμόνει διότι ἦλθε μόνη της μετὰ πάσης γενναιότητος νὰ παραδοθῇ, καθ' ἣν ἐποχὴν πᾶσαι αἱ λοιπαὶ τὸν ἐθεώρουν ὡς Σουλτάνον καὶ κύριον χαρεμίων. Τούτου ἕνεκα ἴσως ἐπέτρεπε νὰ λέγηται, ὅτι ὁ μικρὸς Μορόζας ἦτο υἱός του, καὶ ἐπεδαψίλευεν αὐτῷ ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς γεννήσεώς του ἡμερῶν ἰδιάζουσαν εὔνοιαν καὶ περιποιήσεις.

Ὁ μυλωθρὸς ἀπέθανεν. Ἄλλος τις μυλωθρὸς τὸν ἀντικατέστησε καὶ ὁ Ἰβὰν Μορόζας ἀνεπτύσσετο ἐν τῷ πύργῳ, ἐν ᾧ ἡ τροφός του ἐξετέλει οἰκιακήν τινα ὑπηρεσίαν. Ἦτο καλὴ δι' αὐτὸν εὐκαιρία νὰ εὑρίσκεται πάντοτε ὑπὸ τὰ βλέμματα τοῦ κυρίου· ἀλλ' ὁ Μαρσὼφ δὲν εὐηρεστεῖτο ἐκ τῆς ἀνατροφῆς, ἣν ἐλάμβανεν ὁ παῖς.

—Δὲν θέλω, ἔλεγε, νὰ γίνῃ αὐτὸ ὑπηρέτης· ὁ Μορόζας θὰ εἶνε ἀνεξάρτητος.

Τῷ ἔδωκε λοιπὸν μικρὰν οἰκίαν μετὰ ἱκανοῦ μέρους γῆς, ὅπως ἐν αὐτῷ καλλιεργήσῃ λαχανόκηπον. Βραδύτερον τῷ ἐχάρισε κυψέλας μελισσῶν, καρποφόρα δένδρα καὶ ἄνθη ἔτι διὰ τὸ προαύλιόν του. Ὁ νόμιμος υἱὸς ἐξηκολούθει τὰς σπουδάς του ἐν Πετρουπόλει. Ὁ Μαρσὼφ ἐκάλει τὸν Ἰβὰν πλησίον του ἵνα διέρχεται εὐαρεστότερον τὰς ἀτελευτήτους μεταμεσημβρινὰς ὥρας τοῦ χειμῶνος καὶ διεσκέδαζε διδάσκων αὐτὸν τὴν ἀνάγνωσιν. Ὁ Μορόζας ἔμαθε ν' ἀναγιγνώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας του· τοῦτο δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτό τι ἀξιοθαύμαστον μεταξὺ τῶν χωρικῶν.

Κατά τινα ἐκ τῶν περιοδικῶν ἐπανόδων τοῦ νεαροῦ Μαρσὼφ εἰς τὴν πατρικὴν ἑστίαν ὁ πατὴρ τῷ εἶπε:

— Πολλὰ ἐφλυάρησαν εἰς βάρος τοῦ Ἰβὰν Μορόζα· εὑρίσκοντο ἐν τῷ δικαίῳ των· σὺ καὶ αὐτὸς εἶσθε ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἵματος. Μὴ λησμόνει ὅτι σὺ εἶσαι ὁ κύριός του καὶ μὴ θελήσῃς ποτὲ νὰ μεταχειρισθῇς αὐτὸν ὡς ἴσον σου· ἀλλὰ μὴ λησμόνει ἐπίσης ὅτι εἶνε ἀδελφός σου καὶ μὴ ζητήσῃς ποτὲ νὰ ταπεινώσῃς αὐτόν.

Ὁ νεαρὸς Μαρσώφ, εἴπομεν ἤδη ἦτο χαρακτῆρος μαλακοῦ καὶ γλυκέος· φιλόστοργος ἅμα καὶ ἐλαφρός. Ὑπείκουσεν εἰς τὰς ὁδηγίας τοῦ πατρός του, ἀλλὰ περιέβαλλε τὰς πρὸς τὸν Μορόζαν σχέσεις του δι' ἀδελφικῆς ἀγάπης πλειοτέρας τοῦ δέοντος. Ὁ Ἰβὰν Μορόζας, ὅστις οὐδὲν ἠγνόει ἐξ ὅσων ἐνδιέφερον αὐτόν, κατέβαλλε πᾶσαν φροντίδα ἵνα φανῇ καλὸς ἀδελφὸς καὶ ὑποτελὴς πλήρης σεβασμοῦ πρὸ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ κυρίου του. Ἐν ἀρχῇ κατέστη χρήσιμος βραδύτερον δὲ ἀπαραίτητος. Ἐνυμφεύθη νεώτατος χωρικήν τινα τῶν περιχώρων πλουσίαν καὶ ὡραίαν, ἐπειδὴ δὲ τέκνα δὲν ἀπέκτησαν ὅλη αὐτῶν ἡ ἀφοσίωσις ἐστράφη πρὸς τὸν πύργον τοῦ κυρίου των.

Ὅτε ὁ Μαρσὼφ ἐνυμφεύθη τὴν Ἑλένην, αὕτη ταχέως διέκρινεν ὅτι οἱ Μορόζαι ἦσαν λίαν ἀπαιτητικοί. Ὁ Ἰβὰν ἦτο ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ οἴκου· οὗτος ἐκράτει τὰς κλεῖδας τῶν ἀποθηκῶν, οὗτος ἠρίθμει τὰ ζῶα τῶν κτημάτων καὶ ἐπώλει τὸν σῖτον. Ἡ Ἑλένη, ἥτις ἠννόει ἀπὸ ὑποθέσεις τοιούτου εἴδους ἠθέλησε νὰ ἐξετάσῃ ὀλίγον τὰ συμβαίνοντα.

Δι' ὀλίγων λέξεων καὶ δι' ἑνὸς μειδιάματος ὁ σύζυγος τῇ ἐξήγησε τὸ μυστήριον τῆς μεγάλης ταύτης εὐνοίας, ἥτις δι' αὐτὸν ἦτο τὸ ἁπλούστερον τῶν πραγμάτων. Καὶ τί φυσικώτερον ἀληθῶς τοῦ νὰ ὑπηρετῆται τόσον καλῶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἔστω καὶ ἂν ὁ ἀδελφὸς οὗτος προήρχετο ἐκ λαθρεμπορίου;

Ἡ κυρία Μαρσὼφ ἐπανέφερε βραδύτερον τὴν συνομιλίαν ταύτην ἀλλ' ἡ ἐπιμονή της ἐφάνη ἐνοχλητικὴ εἰς τὸν σύζυγον, ὅστις ἀπεφάσισεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου οὐδεμίαν νὰ δώσῃ ἀπάντησιν. Τότε καὶ ἡ Ἑλένη ἀπεφάσισε νὰ μὴ ὁμιλήσῃ πλέον καὶ τὰ πράγματα ἐξηκολούθησαν τὴν προτέραν ὁδόν.

Οἱ Μορόζαι ἐν τούτοις εἶχον ἐκτάκτως πλουτήσει. Καίτοι νεώτατος ἀκόμη σχετικῶς, ἀφοῦ μόλις ἦτο τεσσαρακοντούτης ὁ Ἰβὰν ἐγένετο προὔχων τοῦ χωρίου καὶ ἡ φωνή του ἠκούετο ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην προκειμένου περὶ τῶν συμφερόντων τῆς κοινότητος. Ἐγίνωσκε νὰ ἀπονέμῃ τὸ προσῆκον ἑκάστῳ τόσον δεξιῶς καὶ τόσον νὰ εὐχαριστῇ τοὺς πάντας, ὥστε κατέστη λίαν ἀγαπητὸς παρὰ τοῖς χωρικοῖς. Οὗτοι ἀνεγνώριζον αὐτῷ νοῦν ὑπέροχον. «Εἶνε ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μας», ἔλεγον μεθ' ὑπερηφανείας· εἶνε υἱὸς χωρικῆς καὶ ἔχει πλειότερον πνεῦμα ἀπὸ τὸν αὐθέντην.

Ἴσως, πότε δι' ὀλίγου σίτου, πότε δι' ὀλίγης κριθῆς, ἅτινα ἱεροκρυφίως καὶ ἀθορύβως μετεβίβαζεν ἀπὸ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ κυρίου εἰς τὰς τῆς κοινότητος, ἴσως διὰ τοῦ μέσου τούτου εἶχεν ἰδίᾳ κατορθώσει νὰ ἐπικρατῇ περὶ αὐτοῦ ἡ κολακευτικωτάτη αὕτη γνώμη. Τοιαύτην συνήθως ἔχουσι βάσιν αἱ κρίσεις τῶν ἀνθρώπων, οὐδεὶς δὲ ὁ ἐρευνῶν τὰς αἰτίας αὐτῶν.

Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ αὐθέντου οἱ Μορόζαι ἦσαν ἀνήσυχοι... Ἐκ πολλῶν περιστάσεων εἶχον μαντεύσῃ κρυφίαν τινὰ ἐχθρότητα ἐκ μέρους τῆς νέας χήρας, ἥτις εἶχε διορισθῆ κηδεμὼν τοῦ τέκνου της μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι καὶ ἄλλος τις διωρίσθη κηδεμὼν διὰ λόγους τυπικούς, ἀλλὰ οὗτος διέμενεν ἐν Πετρουπόλει καὶ εἰς οὐδὲν ἀπολύτως ἀνεμιγνύετο. Τὸ πᾶν λοιπὸν ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τῆς κυρίας. Διὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἐσκέπτοντο οἱ Μορόζαι ἢ νὰ διατηρήσωσι διὰ πάσης θυσίας τὴν θέσιν, ἣν ἀπέκτησαν.

Ἐὰν ὁ νέος κληρονόμος ἦτο μόνος, ἡ πίστις των θὰ ἦτο ἀπεριόριστος. Βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν χωρικῶν, οἵτινες οὐδέποτε λησμονοῦσι τὸ συμφέρον των, θὰ ἠδύναντο νὰ πράττωσιν, ὅτι καὶ ἂν ἐπεθύμουν· οὐδὲν θὰ ἦτο τότε εὐκολώτερον ἢ νὰ ἐκτείνωσι τὰ ὅρια τῶν ἀγρῶν καὶ νὰ προσθέσωσιν εἰς τὸ χωρίον καλήν τινα ἔκτασιν τοῦ πλησιοχώρου δάσους. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ κοινότης καὶ οὐχὶ αὐτοὶ ἰδίᾳ θὰ ἐπωφελοῦντο ἐκ τῆς καταπατήσεως ταύτης τῶν ὁρίων, ἀλλὰ τὸ κοινὸν καλὸν πρέπει πάντοτε νὰ προηγῆται· αὐτὸ δὲν εἶνε ἡ ἀλήθεια; Καὶ τί ὡραιότερον τοῦ νὰ εἶνέ τις εὐεργέτης ὁλοκλήρου πληθυσμοῦ; Ἔπειτα εἰς τὴν ἀνεμοζάλην χαίρεται ὁ λύκος.

Ὁ Μορόζας καὶ ἡ σύζυγός του δὲν κατεῖχον τὸ ὑπὸ τῶν ὑπερβολικῶν ἐκείνων φιλοδοξιῶν, αἵτινες ὑπάγονται εἰς τὴν τάξιν τῆς τρέλας. Οὐδέποτε ὠνειροπόλησαν νὰ κατοικήσωσιν ἐν τῷ πύργῳ καὶ νὰ γευματίσωσιν ἐν τῇ ἐπισήμῳ αἰθούσῃ. Οὐδέποτε ἡ Μαύρα ἐτόλμησε νὰ ζηλεύσῃ τὰς βελουδίνας ἐσθῆτας τῆς κυρίας Μαρσώφ. Τὸ ὄνειρόν των ἦτο νὰ εἶνε πρῶτοι ἐν τῷ χωρίῳ. Καὶ ἦσαν μὲν ἤδη, ἀλλὰ ἕκαστος γνωρίζει ὅτι ὑπάρχουσι διάφοροι τρόποι τοῦ πρωτεύειν.

Ὠνειροπόλουν εἶτα νὰ κατοικήσωσιν ἐν μεγάλῃ καὶ ὡραίᾳ *ἰσᾶ*, μεγαλητέρα καὶ ὑψηλοτέρα πάσης ἄλλης. Ἡ γόνιμος φαντασία των ἀνήγειρε χωρὶς νὰ τὰ ἴδωσι ποτέ, μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα παρόμοια πρὸς ἐκεῖνα, ἅτινα κατεῖχον ἄλλοτε οἱ ἀρχαῖοι αὐθένται. Ἡ Μαύρα, ἔβλεπεν ἑαυτὴν περιβεβλημένην ὡραίαν *δολγαγκρεῖκαν*, ἡ χιτῶνα ἐξ ἐρυθρᾶς μετάξης κεκοσμημένον διὰ πλατέων ἐκ χρυσοῦ σειραδίων μὲ κάλυμμα κεντημένον διὰ μαργαριτῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἔβλεπεν ἑαυτὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης τῆς ἴσβας αἰθούσης, λαμπρῶς κεκοσμημένης διὰ ξυλογλυφῶν. Τράπεζαν πρὸ αὐτῆς κεκαλυμμένην διὰ προσοψίων ἐκ λινοῦ ὑφάσματος, μὲ ἐρυθρὰ κεντήματα εἰς τὰς ἄκρας, καὶ φέρουσαν ὁπώρας, καρπούς, πλακοῦντας κατασκευασθέντας ὑπ' αὐτῆς τῆς ἰδίας, δοχεῖα πλήρη *κβὰς* καὶ ὑδρομέλιτος δροσίζοντος τοὺς κεκληρένους της, τοὺς χωρικοὺς καὶ τὰς χωρικάς, αἵτινες θὰ ἦσαν ὑπήκοαί της εὐπειθεῖς, διότι αὕτη ἦτο ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἰσχυροτέρα, ἀλλὰ καὶ ἴσαι της, διότι καὶ αὕτη χωρικὴ ὅπως ἐκεῖναι..... Παράδοξον ὀνειροπόλημα ψυχῆς ἱκανῶς διεφθαρμένης ὥστε νὰ ἐκτελέσῃ ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ τόσον ἁπλοϊκῆς, ὥστε νὰ ἀρκῆται εἰς τὰς λαμπρότητας τῆς τάξεώς της χωρὶς νὰ φιλοδοξῇ ἀνωτέραν.

Ἡ Μαύρα ἐχρησίμευεν ὡς μεσάζων μεταξὺ τοῦ Μορόζα καὶ τῆς κ. Μαρσὼφ ἀπὸ

τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της. Ὁ Μορόζας δὲν ἠγάπα τὸ πένθιμα ἐνδύματα τῆς νέας χήρας, ἠθάνετο δὲ στενοχωρίαν ἀνέκφραστον ἐὰν τὰ βλέμματά του συνήντων τοὺς κυανοῦς ἐκείνους ὀφθαλμοὺς, οἵτινες προσεπάθουν νὰ εἰσδύσωσιν ἐν ταῖς σκέψεσιν αὐτοῦ καὶ οἵτινες τὸν ἠτένιζον πάντοτε μετὰ ποιᾶς τινος περιφρονήσεως.

Ἡ Μαύρα δὲν εἶχε τοιαύτας προλήψεις. Κατὰ τοὺς πέντε ἢ ἓξ μῆνας, οἵτινες εἶχον παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ αὐθέντου, αὕτη εἶχε διαβιβάσῃ πρὸς τὴν χήραν τοῦ πᾶσαν πληροφορίαν σχετικὴν πρὸς τὰς ὑποθέσεις της· διότι καὶ ἐγνώριζε περὶ πάντων ἐπίσης καλῶς, ὅπως ὁ σύζυγός της. Περὶ ἄλλων ἠρώτα καὶ οὐδὲν τῇ ἦτο ἀγνωστον. Τὴν ἡμέραν περὶ ἧς ὁ λόγος ἤρχετο νὰ ἴδῃ τέλος ἂν θὰ τῇ ἠρνοῦντο ὅ,τι ἐζήτει καὶ ἂν καιρὸς ἦτο νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν σχέδια προπολλοῦ ἑτοιμασθέντα καὶ μελετηθέντα.

Ἵστατο πρὸ τῆς Ἑλένης γλυκεῖα καὶ εὐπειθὴς κατὰ τὸ φαινόμενον, πράγματι ὅμως περιστέλλουσα τὰς ὁρμάς της καὶ ἕτοιμος νὰ ἐφορμήσῃ ὡς πάνθηρ παραμονεύων τὴν λείαν του.

— Ὁ υἱός τῆς ἁμαρτίας, ἐπανέλαβεν ἡ κυρία Μαρσὼφ μετὰ περιφρονητικοῦ μειδιάματος, παράδοξος τίτλος ἵνα συναδεύῃ τὴν αἰτησίν της!... Λοιπὸν λέγεις μίαν ἀγελάδα;

— Μάλιστα, κυρία.

— Καλά! Λάβε μίαν ἀγελάδα, δὲν ἔχομεν ὀλίγας. Ὁ σύζυγός σου γνωρίζει τὸν ἀριθμόν· ἐγὼ δὲν τὸν γνωρίζω πήγαινε.

Ἀντὶ ν' ἀναχωρήσῃ ἡ χωρικὴ ὑπεκλίθη εὐσεβάστως πρὸ τῆς Ἑλένης καὶ πλησιάσασα ἠσπάσθη τὸ περιῶμιον της. Ἡ χήρα ἐδέχθη ἀπαθῶς τὸ δεῖγμα τοῦτο τῆς εὐχαριστίας.

— Ὑγείαινε, τῇ εἶπε, στρέψασα τὴν κεφαλήν.

Ἀλλ' ἡ Μαύρα ἵστατο καὶ πάλιν πρὸ αὐτῆς μετὰ τοῦ ἡδέος μειδιάματος.

— Τί θέλεις ἀκόμη; ἠρώτησεν ἡ κυρία Μαρσὼφ ἐκπληκτος ὀλίγον.

— Ἔχω νὰ σοὶ ὁμιλήσω, ἀπήντησεν ἡ χωρική. Σᾶσα, μικρέ μου αὐθέντα, πήγαινε, φῶς μου, νὰ παίξῃς ἐκεῖ κάτω.

Τὸ παιδίον ἐκπληκτον παρετήρησε τὴν Μαύραν, ἔπειτα τὴν μητέρα του, διακρίναν δὲ ἐκφράσιν τινὰ θυμοῦ καὶ ἀμφιβολίας ἐπὶ τοῦ προσώπου ταύτης ἀπεμακρύνθη βήματά τινα καὶ ἐστράφη πρὸς τὴν ὡραίαν.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΙΣΩΠΕΙΟΙ ΜΥΘΟΙ

ΦΥΣΙΝ ΠΟΝΗΡΑΝ ΜΕΤΑΒΑΛΕΙΝ ΟΥ ΡΑΔΙΟΝ

Ἐρωτόληπτος γαλῆ
Ἐφρῶς παρακαλεῖ
Τὴν Παφίαν τὴν ὡραίαν
Κόρην νὰ τὴν κάμῃ νέαν.

«Ἀχ! θεά μου νὰ σοῦ πῶ
»Ἀχ! τὸν θάνω ἀγαπῶ.
»Ἂν δὲ πάρω τὸν θάνο,
»Μὲ φαρμάκι θ' ἀποθάνω!»

Ἔτυχε δὲ τὴν θεάν
Σκεπτομένην τόσην ὥραν

Μετὰ τῆς μορφῆς κ' ἡ φύσις
Μεταβάλλεται ἐπίσης.

Διὸ κόρην ἀπαλὴν
Κάμν' ἡ Κύπρις τὴν γαλῆν.
Ἔρως δὲ τὸν θάνο φλέγει
Καὶ πρὸς γάμον τὴν ἐκλέγει.

Ποθητὴ εἰς ποθητοῦ
Τὴν παστάδα ἐρασμοῦ
Φέρει ἔνθα πόθοι τόσοι
Μέλλουσι νὰ πληρωθῶσι.

Ἀ'φνης ποντικοῦ κρῖ κρῖ
Πρὸ τῆς κλίνης ἀντικρύ
Ἀντηχεῖ κ' ἡ νύμφη γάμου
Ἀησμονεῖ εὐθὺς καὶ θάνον...

Δὲν προσθάνει ὁ ποντικὸς
Νὰ ἐξέλθῃ ὁλίγως
Καὶ ἡ νύμφη μ' ἓν τῆς ἅλμα
Τὸν ἁρπάζει ἐν τῷ ἅμα.

Ἀλλ' ἀμέσως καὶ αὐτὴν
Γαλῆν κάμνει τριχῶτην.
Ἡ θεά, ἥτις τὸν μῦν τῆς
Εἶχε στείλ' εἰς ἀσκημίν τῆς.

Λέγουσα, «Ἀφοῦ, κυρά,
»Τόσον φύσις πονηρὰ
»Δύσκολον ν' ἀλλάξῃ εἶνε,
»Γάτα ἴσουν, γάτα μείνε!».

Ν. Κ. Σπάθης.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΑΜΙΑΚΩΝ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΝ

Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Ἑβδομάδος»,

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ παρατηρήσω τῷ κ. Δ. Τ. ὅτι ὁ «Σπερχειὸς ῥέει μέσῳ ἀκάρπων καὶ ἀγόνων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χαιῶν» ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς Ἀλαμάνας μέχρι τῶν ἐκβολῶν του. Ὅ,τι εἶδον ἔγραψα. Ἂν μάκραν τοῦ μέρους ἔνθα εὑρισκόμην ὑπῆρχον αἱ παχύταται γαῖαι τοῦ Φθιωτικοῦ πεδίου μέχρι τῆς Ἁρμυπόσης ἐξικνούμεναι τί πρὸς ἐμέ; Ὤφειλον ἀράγε νὰ περιγράψω ὅ,τι δὲν ἐπεσκέφθην; Μεταβαίνων ἐκ τῆς Ἀλαμάνας εἰς Θερμοπύλας ὁδάμου ὀχεδὸν ἀπήντησα ἑξαρέτα πρόσωπα, σῖτον, βαμβάκι κ.τ.λ. ἔτος δὲ ἐπιτρέπεται νὰ δώσῃ τις τοιαύτας ὀνομασίας εἰς κιτρινόζοντα φυτὰ, εἰς ἄφθονον ἰλύν, εἰς ἄγρια φυτὰ καὶ δενδρύλλια καὶ πρὸς στρατιὰν ἐντόμων ἴσην μὲ τὰς μυριάδας τοῦ Ξέρξου! Ἀκριβῶς περὶ τοῦ ὑπ' ἐμοῦ περιγραφομένου μέρους, ὁ Σ. Λάμπρος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του (τόμ. Α'. σελ. 415) γράφει τὰ ἑξῆς «Οὐ μόνον τὰ μικρὰ κοτάμια ἠλλάξαν ροῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σπερχειὸς ἐκβάλλει ἀπωτέρω ῥεῦν διὰ τῆς πηλώδους ἐλύος, ἣν ἐσώρευσαν αἱ προσχώσεις αὐτοῦ, εὐρύσαι τὴν ἀκτὴν ἐπὶ διαστήματι ἡμισείας ὥρας καὶ πλέον».

Ὡς πρὸς τὴν ἄλλην ἀκριβείαν, ἣν ψέγει ὁ κ. ἐπιστολογράφος ἀπαντῶ: α') «Τούτου δὴ τοῦ μεν πρὸς Θερμοπύλας νενευκὸς μέρος Οἴτη καλεῖται, σταδίων διακοσίων τὸ μῆκος, τραχὺ καὶ ὑψηλόν, ὑπῆρξε δὲ κατὰ τὰς Θερμοπύλας, κορυφοῦται γὰρ ἐνταῦθα καὶ τελευτᾷ πρὸς ὀξεῖς καὶ ἀποτόμους μέχρι τῆς θαλάττης, κρημνούς, ἐλίγγιον δὲ ἀπολείπει πάροδον....» (Στράβων ϛ'.) Αἱ Θερμοπύλαι στενὴ δίοδος σχηματιζομένη μεταξὺ τῆς Οἴτης καὶ τῆς ἑλώδους παραλίας τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου... (Πολ. Γεωγρ. Μ. Γ. Δήμητσα). γ') Θερμοπύλαι—μεταξὺ τῆς Οἴτης καὶ τῆς θαλάσσης διάβημος τὸ πάλαι στενὴ δίοδος, ἐν ᾗ ὁ Λεωνίδας κ. τ. λ.» (Γεωγραφ. Α. Α. Σακελλαρίου) δ'.) «Vers la mer Egée, le haut massif du Katavothra (Oeta) se continue à l'est, parallélement aux montagnes de l'île d'Eubée par une chaine côtière ... A l'une des extrémités de cette chaine se trouve le passage des Thermopyles:». (Nouvelle Géographie universele - La Terre et les hommes—Elisée Reclus.). ε') «Le célèbre défilé des Thermopyles, entre le mont Oeta et l'Archipel. ...» (Geographie universelle de Malte-Brun).

Ὥστε ὅλη ἡ ὀροσειρά, ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Πίνδου ΝΑ τῆς Ὄρθους, ὀνομάζεται Οἴτη καὶ «ἐπὶ τῶν κλιτῶν, αὐτῆς ἀνερριχήθη, ὅπως ἐκ τοῦ πλησίον ἐπισκοπήσω, τὸ περίπυστον στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν». Εἶνε ἀληθές, ὅτι, τῶν Θερμοπυλῶν ὑπέρκειται μικρὸν βουνὸν Καλλίδρομος καλούμενον ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ «ein Theil des Oetagebirges» = μέρος τῆς Οἴτης (λεξικὸν τῶν παρ' Ἕλλησι κυρίων ὀνομάτων τοῦ Pape-Remseler) ἢ κατὰ τὸν Σ. Λάμπρον ('Ιστορ. τῆς Ἑλλάδος) «τελευταία αὐτῆς παραφυάς». Καὶ ὁ Στράβων μνημονεύει τὸν Καλλίδρομον· ὡς δ' ἠδυνήθην νὰ ἐννοήσω, ἡ ὀνομασία αὕτη ἐδόθη μεταγενεστέρως εἰδικῶς εἰς μέρος τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Οἴτης. Ποῦ ἔγκειται λοιπὸν ἡ οὐσιώδης ἀνακρίβεια, ἣν ἔσπευσε νὰ μοὶ καταλογίσῃ ὁ κ. ἐπιστολογράφος; Οὔτε τὸν Ὑμηττὸν ὠνόμασα Παρνασσόν, οὐδὲ τὴν Ὄρθον, Οἴτην. Εὑρισκόμενος ἐπὶ τῆς ἀγούσης εἰς τὰ λουτρὰ τῶν Θερμοπυλῶν ὁδοῦ καὶ βλέπων ὡς ἐν ἀπόπτῳ τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ὀρέων τῆς Οἴτης, ἀναλήθως ἔγραψα ὅ,τι ἔγραψα;

Καὶ τὸ σύμπέρασμα ὅλης αὐτῆς τῆς Γεωγραφικῆς ἀκριβολογίας εἶνε, ὅτι ὁ κ. ἐπιστολογράφος περιέκοψεν ἀκόπως τὰ ὄρια τῆς Οἴτης, ὅπως, ἐν τέλει χαριτολογῶν, μὲ μεμφθῇ ἐπὶ ἀνακριβείᾳ· καὶ ἐλησμόνησε τὸ τοῦ Ἐπικτήτου «μηδαμοῦ σαυτὸν εἴπῃς φιλόσοφον, μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων, ἀλλὰ ποίει τὸ ἀπὸ θεωρημάτων, οἷον ἐν συμποσίῳ μὴ λέγε πῶς δεῖ ἐσθίειν, ἀλλ' ἔσθιε ὡς δεῖ».

Χαίρετε Ὑμέτερος

Κ. Δ. Καιρδλος.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Κατὰ τὴν ἐπαναληπτικὴν βουλευτικὴν ἐκλογὴν τοῦ Νομοῦ Κυκλάδων ἐξελέγη ὁ ὑποψήφιος τῆς Κυβερνήσεως κ. Γκιῶν, ὑπερτερήσας τοῦ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὑποψηφίου κ. Μπουμπουλῆ περὶ τὰς 500 ψήφους. — Αἱ ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν ψάμμων τοῦ Διαδόχου πρακτορισμασίαι βαίνουσι μετά τινος δραστηριότητος· ἤρξατο δὲ καὶ ὁ ἐξωραϊσμὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν ἀνακτόρων. — Ὁ κ. Θ. Μαυροκορδάτης προσέφερεν 100,000 φράγκα πρὸς ἵδρυσιν λεπροκομείου ἐν Μαραθῶνι. — Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ἡ βασίλισσα Ὄλγα ἑόρτασε τὰ γενέθλια αὐτῆς εἰσελθοῦσα εἰς τὸ 39ον ἔτος τῆς ἡλικίας της.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Ἐν Ἰαπωνίᾳ ἐγένοντο μεγάλαι πλημμύραι· εἰς 10,000 ὑπολογίζονται οἱ ἀπιγένεντες. — Ἐξακο-

λουθοῦσιν αἱ ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπεργίαι· ἡ ἀριθμὸς τῶν ἀπεργῶν ἀνῆλθεν εἰς 180,000. — Τὸν σεισμὸν τῆς 14ης Αὐγούστου, τὸν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα γενόμενον αἰσθητόν, ἠσθάνθησαν καὶ ἐν Κάλλιεφορνίᾳ. Ἡ δόνησις ἦτο καὶ ἐκεῖ ἰσχυρά, τὰ ὡρολόγια ἐσταμάτησαν, διερράγησαν δὲ πολλαὶ οἰκίαι. — Οἱ συναγωνισθέντες ἐκθέται τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως τῶν Παρισίων ἀνῆλθον εἰς 55,153. Βραβεῖα ἐν ὅλῳ ἀπονεμηθήσονται 37,605 ἐξ ὧν 32,486 ἀπονεμηθήσονται εἰς ἐκθέτας καὶ 5,137 εἰς τοὺς συνεργάτας των. Ἡ Ἑλλὰς ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν βραβείων κατέχει τὴν πρώτην μετὰ θέσιν μεταξὺ πάντων τῶν ὁμοταγῶν κρατῶν, ὑπερτεραῦ δὲ καὶ ἄλλων πολυπληθεστέρων καὶ μᾶλλον προηγμένων αὐτῆς. — Τὰ ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην φαίνονται πως ὁμαλώτερα. Νέαι τῶν Ὀθωμανῶν βιαιοπραγίαι ὀλίγαι ἠγγέλθησαν, οἱ δὲ ἐπαναστάται ἀπραττοῦσιν ἀπασπαρθέντες εἰς τὰ ὀρεινότερα τῆς νήσου. Ὁ στρατὸς ἐξακολουθῶν ν' ἀφοπλίζῃ τοὺς ἐντοπίους Τούρκους πρᾴβη καὶ εἰς τὴν κατάληψιν διαφόρων ἐσπαρχιῶν χωρὶς νὰ προσβληθῇ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν. — Οἱ πρό τινος ἕνεκα διαδηλώσεώς τινος συλληφθέντες ἐν Χίῳ, ὡς στασιασταί, ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, ἀφοῦ προηγουμένως ἐλικάσθησαν. — Ἐν Μεσοποταμίᾳ ἐπιτείνεται ἡ χολέρα. — Εἰς Κόπεγχάγην ἀπῆλθε καὶ ὁ Μέγας Δούξ Παῦλος μετὰ τῆς Μεγάλης Δουκίσσης. Ἀλεξάνδρας, εὑρίσκονται δ' ἤδη ἐκεῖ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας μετὰ τῆς αὐτοκρατείρας καὶ τῶν τέκνων των, ἡ πριγκίπισσα τῆς Οὐαλίας μετὰ τῶν τέκνων της καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ διαδόχου καὶ τῶν λοιπῶν βασιλοπαίδων. — Λέγεται ὅτι ἡ γαλλορωσικὴ συμμαχία θ' ἀνακηρυχθῇ ὁριστικῶς κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ἐν τῇ ὁδῷ Ἀριστοτέλους εὑρέθησαν ἐρείπια πολλὰ τοῦ ἀρχαίου τείχους τῆς πόλεως, ἀνεφάνησαν δὲ καὶ ἰχνη τῆς πύλης τοῦ τείχους, τῆς κειμένης μεταξὺ τῶν μεγάλων πυλῶν Ἀχαρνικῆς καὶ Διομείας. — Συνέστη ἐπιτροπὴ πρὸς παραλαβὴν τοῦ συντελεσθέντος κεντρικοῦ κτιρίου τοῦ παρὰ τὴν ὁδὸν Πατησίων Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου. — Μέτρα λαμβάνονται ὅπως προσενεχθῶσι τροποποιήσεις εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ ναοῦ τῆς Καπνικαρέας, καὶ ἐπανακτήσῃ οὗτος τὸν ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ σύνολον Βυζαντινὸν ρυθμόν.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Βάγια. Ὁ ποιητὴς Ἀθανάσιος Χριστόπουλος ἦτο Μακεδὼν γεννηθεὶς ἐν Καστορίᾳ τῷ 1772 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ρουμανίᾳ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1847. Διετέλεσε διδάσκαλος τῆς ἡγεμονευούσης τότε οἰκογενείας Μουρούζη εἶτα δὲ δικαστὴς ἐν Ἰασίῳ. Κρίνομεν καταλληλότερον καὶ bien à propos τὸ ἑξῆς τοῦ Βεραντζέρου, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν δύο κρύπτει τὰ ἔτη του. . . ὅπως ἔχομεν λόγους νὰ πιστεύωμεν·

Vous vous vantez d' avoir mon âge :
Sachez que l' Amour n'en croit pas.
Jadis les Parques ont, je gage.
Mêlé votre fil et le mien.
Au hassard alors ces matrones
Fesant deux lots de notre temps,
J'eus les hivers et les automnes,
Vous les étés et les printemps.

Κ. Κ. Ἀγβυλίνιτσαν, Μ. Τ. Μύλους. Ἐλήφθησαν Escaladons! Σμύρνην. Θέλετε τὸ τέλος; Οὐδεμίαν ἔχομεν δυσκολίαν. Ἰδού· Ἡ Ραΐσα γίνεται ὑποστράτηγος καὶ ἀναλαμβάνει τὴν διοίκησιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. Ὁ Γκρέτσκυ προγειριαθεὶς ἱερομόναχος ἐγγράφεται φοιτητὴς τῆς φαρμακευτικῆς καὶ ἀποθνήσκει ἐξ ἐπιλογείου πυρετοῦ. Ὁ Σαβάλιν καὶ ὁ Ρεζῶφ ἀνοίγουσι νηπιαγωγεῖον, τοῦ ὁποίου πρῶτοι μαθηταὶ ἐγγράφονται ὁ κ. καὶ ἡ κ. Πορῶφ καὶ ἡ κ. Greville ἡ μυθιστοριογράφος· ἱδρύει ἰδιόσυστατον νεκροταφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον θάπτει ὅλους τοὺς ἥρωας καὶ τὰς ἡρωΐδας της ἐκτὸς τοῦ στρατηγοῦ Κλίν, ὅστις μόνος ἐσώθη διότι ἔπαθεν ἐν δαγκείῳ πυρετῷ. Ὁ ἀστὴρ Δία τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι κάποτε εἶνε πολλοὶ οἱ διὰ τῶν ἰδιαιτέρων γραμμάτων ἀπαντῶντες εἰς τὰς ἐπὶ παντοειδῶν ζητημάτων καὶ ἀπορίων ἐπιστολάς. Ἡ διεύθυνσις ὅμως ἡ κατοικουσα αὐτὰς δὲν ἀπορεῖται μνημονικοῦ. Ἱέρων. Ἀνάγεται εἰς τὰ ἀγωμάλως κλινόμενα· Τὸ κρίνον δοτ. πληθ. = κρίνεσι ἐνῷ τὸ πῦρ = πυρός. Ὁμῶν ὁμῷ. Νομίζομεν ὅτι καὶ ἄλλοτε ἐγένετο λόγος. Ἡ πρώτη Μαρία τοῦ κόσμου ἦτο ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως ἀκμάσασα τῷ 1400 π. χ. Ἡμεῖς δὲν τὴν ἐγνωρίσαμεν προσωπικῶς. Κ. Σ. Ὁ Σεπτέμβριος ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν Βοηδρομιῶνα.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Δεξικὸν Ἐγκυκλοπαιδικόν, ἐκδιδόμενον ἐπιμελείᾳ Ν. Γ. Πολίτου. Τόμ. Α', φυλ. 17, Μπάρτ καὶ Χίρστ ἐκδόται.

Ὁ Γαύμενος τῆς Ἀναρωνήτρας, ποίημα ὑπὸ Ἀνδρέου Μαρτζώκη.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΚΑΙ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
Β. ΚΟΚΚΟΤΑ
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ

ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΣ
ΤΕΤΡΑΔΙΑ
διὰ μαθητὰς καὶ μαθητρίας
ΦΕΡΟΝΤΑ ΤΟ ΟΝΟΜΑ
ὅλων τῶν λυκείων καὶ
Παρθεναγωγείων τῆς πρωτευούσης

ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΩΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ Π-Α-Π.
ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ

Τὴν προσεχῆ Δευτέραν καὶ Τρίτην θέλουσι κυκλοφορήσει αἱ ἀκόλουθοι ἀμαξοστοιχίαι χάριν τῆς Πανηγύρεως εἰς Ρένην.

Δευτέρα 28 Αὐγούστου

Ἐκ Πειραιῶς	7.—	11.15 — π. μ.	3.30	5.15	6.25	7.35	8.40 μ. μ.
Ἐξ Ἀθηνῶν	4.—	4.35	5.50	7.10	8.05	9.30 μ. μ.	

Τρίτη 29 Αὐγούστου

Ἐκ Πειραιῶς	6.—	7.—	8.—	10.10	11.15 π. μ.	3.30	5.15	6.30	7.50 μ. μ.
Ἐξ Ἀθηνῶν	7.20	8.30 π. μ.	4.—	4.35	6.—	7.10	7.25	8.30 μ. μ.

Τιμαὶ εἰσιτηρίων μετ' ἐπανόδου
ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Ἢ ΑΘΗΝΩΝ
Α' Θ. 1.10 — Β' Θ. 0.90. — Γ' Θ. 0.70.

Τὴν Δευτέραν μεταξὺ τῆς 7 καὶ 8 θέλουσι καῆ διάφορα πυροτεχνήματα.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ
Φάκελλοι ἀνεπίδεκτοι συναγωνισμοῦ.
Χαρτοπωλεῖον Πάλλη καὶ Κοτζιᾶ
Ἐμπορικὰ βιβλία. — Τετράδια.
Χαρτοπωλεῖον Πάλλη καὶ Κοτζιᾶ
Γραφικαὶ ὕλαι. — Καλλιτεχνήματα.
Χαρτοπωλεῖον Πάλλη καὶ Κοτζιᾶ
Σάπων Whitaker et Grossmit.
Χαρτοπωλεῖον Πάλλη καὶ Κοτζιᾶ

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΑΘΗΝΩΝ-ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Γραμμὴ Πειραιῶς--Κορίνθου--Πατρῶν

	1	3	33
Πειραιεὺς ἀν.	7.π.μ.	11.15	10.40
Ἀθῆναι »	7.30	11.50	10.40
Κόρινθος ἀφ.	7.42	2.42	2.05
Αἴγιον »	2.52	5.41	
Πάτραι »	4.35	7.—	

	2	4	32
Πάτραι ἀν.	7.20π	11.40	—
Αἴγιον »	9.05	15.27	—
Κόρινθος »	1.10	4.—	9.03π
Ἀθῆναι ἀφ.	4.25	7.—	12.30
Πειραιεὺς »	4.55	7.30	1.—

Γραμμὴ Κορίνθου - Ναυπλίου - Μύλων

Κόρινθος	ἀν. 3.— μ. μ.	Μύλοι	ἀν. 9.50 π. μ.
Ἄργος	ἀφ. 5.12 »	Ναύπλιον	» 10.—
Ναύπλιον	» 5.45 »	Ἄργος	ἀφ. 10.35
Μύλοι	» 5.52 »	Κόρινθος	» 12.45

Γραμμὴ Πατρῶν - Πύργου

Πάτραι	ἀν. 7.— π.μ.	5.10 μ.μ	Λεχαινὰ	ἀν. 6 π. μ.	4.— μ.μ.
Ἀχαΐα	ἀφ. 8.—	6.10	Μανωλὰς	» 7.—	5.10
Μανωλὰς	» 9.20	7.35	Ἀχαΐα	» 8.20	6.40
Λεχαινὰ	» 10.20	8.30	Πάτραι	ἀφ. 9.20	7.40

Ἡ ἀμαξοστοιχία 3 ἑκάστην Τρίτην, Πέμπτην, Σάββατον, φθάνουσα μέχρις Ἀκράτας, ἡ δὲ 32 ἐξ Ἀκράτας Κυριακὴν, Τετάρτην, Παρασκευὴν καθ' ἑκάστην, τοπικαὶ ἀμαξοστ. μεταξὺ Ἀκράτας, Πατρῶν, Ναυπλίου, Ἄργους, Μύλων.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΙΣ ΚΟΜΨΑ ΤΕΥΧΗ
ΠΕΡΙΠΟΥ 96 ΣΕΛΙΔΩΝ
ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

Τεῦχος 1—3 Θάνος Βλέκας, Ἑλληνικὴ μυθιστορία ὑπὸ Π. Καλλιγᾶ.
Ποιήματα Α. Σ. Βυζαντίου (ἐν τῷ 3ῳ τεύχει).
» 4—5 Ὁ Ἐξηνταβελόνης, κωμῳδία Μολιέρου, κατὰ τὴν ἑλληνίσιν τοῦ Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων.
Ποιήματα Φ. Κοππὲ ἐν τῷ 5ῳ τεύχει.
» 6 Περίληψις ἱστορίας τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας ὑπὸ Α. Ρ. Ραγκαβῆ.
» 7 κ.9 Λουΐζα Μίλλερ, τραγῳδία Φ. Σχιλλέρου.
» 8 Ὑγιεινὴ τῆς ψυχῆς ὑπὸ Φεουχτερσλέβεν.
» 10 Διηγήματα σύγχρονα Ἑλληνικά, ὑπὸ Δ. Βικέλα, Ε. Καρίλλου, Δ. Καμπούρογλου, Γ. Δροσίνη, Α. Κουρτίδου, Ι. Μ. Παμπέρη καὶ Α. Καρκαβίτσα.
» 11-13 Στράτης Καλοπίχειρος, ἠθογραφία Ἑλληνικὴ ὑπὸ Σ. Κουμανούδη.
» 14-15 Ἀμλέτος, τραγῳδία Σαικσπήρου, μετάφρασις Σ. Δ. Βικέλα.
» 16-17 Ἄσμα τῶν Χριστουγέννων, διήγημα ὑπὸ Κ. Δίκενς.
» 18 Κορακιστικὰ ἢ διόρθωσις τῆς Ρωμαϊκῆς γλώσσης, κωμῳδία Κούρκας ἁρπαγῆ, ποίημα, ὑπὸ Κ. Ἰακ. Ρίζου.
» 19-20 Ἀλκιβιάδης, Ἑλλ. Σκηναὶ (δράμα) Φ. Καβαλλότη.
Ἕκαστον τεῦχος τιμᾶται λεπτὰ 60. Ἡ συνδρομὴ διὰ 25 (α' σειρὰ) δρ. 12.
Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐννοοῦνται αὗται αἱ τιμαὶ εἰς χρυσόν.

ΕΚΔΟΤΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΜΠΑΡΤ ΚΑΙ ΧΙΡΣΤ